

JPLG
UN Joint Programme on
Local Governance and Decentralised
Service Delivery

UN HABITAT
FOR A BETTER URBAN FUTURE

LAW
Legal Action Worldwide

Buuga Tababarka ee Khilaafaadka Dhulka la hor keeno Gudiga Khilaafaadka Dhulka ee Puntland

HORDHAC	5
1. Hordhaca Gudiga Khilaafaadka Dhulka ee Puntland	5
2. Sharciyada Dhulka ee Puntland oo kooban	6
GUDIGA KHILAFAADKA DHULKA.....	8
1. Tilmaamaha GKHDH.....	8
2. Baaxadda buuga Tababarka	8
3. Cidda la Beegsanayo iyo habka.....	9
MABAADI'DA AASAASIGA AH EE MAAMULKA CADAALADDA	10
1. Go'aamo Cadli ah iyo wakhti Go'aan Haboon.....	10
2. Helitaanka	11
3. Madaxbanaani iyo Dhexdhexaadnimo	12
4. Isla-xisaabtanka	14
AWOODDA MAAMUL EE GUDIYADA KHILAFAADKA DHULKA	16
1. Awoodda Maamul Garsoorid ee GKHDH.....	16
2. Khilaafyada laga reebay Awooda Maamul ee Gudiga Khilaafaadka Dhulka	17
3. Dariiqooyinka Gudbinta ee u dhexeeya Maxkamadaha iyo GKHDH	18
HABRAACA: FURITAANKA KIISASKA.....	19
1. Xareynta Codsiga Kiiska	19
2. Hubinta Waafaqsanaanta, Celinta iyo Diidmada Codsiyada	20
3. Diiwaangelinta iyo furitaanka faylka kiiska	20
4. Ogeysiiska kiiska iyo Habraaca Adeega	22
HABRAACA: DHEGAYSIGA IYO GO'AAN QAADASHADA.....	23
1. Xeerarka Guud	23
2. Nidaamka Dhegaysiga Hordhaca ah	28
3. Xalinta Khilaafka iyada oo loo marayo dhexdhexaadin	32
4. Habraaca lagu Garsoorayo Kiiska	34
5. Gaadhista iyo Qorista Go'aannada	40

1. Hordhaca Gudiga Khilaafaadka Dhulka ee Puntland

Si looga gudbo caqabadaha ay keeneen nidaamka sharci ee rasmiga ah iyo ka dhaqan, waxa hadda la wadaa habkii PUntland loogu aasaasi lahaa Gudiga Khilaafaadka Dhulka (GKHDH). GKHDH waxa loogu talagalay in ay noqoto hay'ad isku-dhafan oo iswaafajisa habraacyada sharciyada rasmiga ah iyo xeerar dhaqameedka si loo bixiyo habraac lagu kalsoonyahay, wax ku ool ah iyo madal xalin khilaafed ixtiraamaysa xuquuqda aadanaha.

I. Ujeeddooyinka GKHDH

GKHDH waxa loogu talagalay in lagu baabi'iyo khilaafka dhulka iyo xalinta khilaafaadka dhulka magaalooyinka iyada oo loo marayo hanaan farsamo oo fudud. Halkan, ereyga 'fududeeyey' wuxuu tilmaamaya in habka xalinta khilaafaadka dhulka ee loo marayo GKHDH ay ahaato mid hufan, toos ah oo aan rasmi sidaas ahayn sida loo maro nidaamka maxkamadda rasmiga. Waa in ay noqdaan qaar ay helitaankoodu ka sahlantahay nidaamyada jira ee xalinta khilaafaadka. Waxa intaa dheer, GKHDH waxa asal ahaan loogu talagalay in lagu gaadho tan iyadoo u shaqeynaysa sidii hay'ado isku-dhafan, iyada oo la isticmaalayo khibradaha nidaamka cadaaladeed ee maxkamadaha iyo xeerka dhaqankaba.

Ujeeddooyinka GKHDH waxa loo qaybin karaa sida soo socota:

Ujeeddada 1: <i>Hufnaanta</i>	In la bixiyo hab wax ku ool ah oo lagu heli karo magdhow-sharci iyo caawimaad ku saabsan khilaafaadka la xidhiidha dhulka magaalooyinka.
Ujeeddada 2: <i>Helitaanka</i>	In ay heli karaan dhamaan dadka reer Puntland, marka laga eego kharashka iyo gaadhista iyadoo laga samaynayo dawlad hoose oo kasta.
Ujeeddada 3: <i>Isku-dhafni</i>	In la abuuro urur isku-dhafan oo isticmaasha waayo-aragnimada nidaamyada sharci iyo xeer dhaqameedka ee rasmiga ah.

II. Sababta xubnimada iyo mas'uuliyada Gudiga Khilaafaadka Dhulka loogu daray/qaybiyey hay'ado kala duwan oo dawli ah.

Awoodo-maamulo isbarbadhig waxay tijaabiyeen shakhsiyaad iyo hababka xulasho kala duwan ee gudi dhuleedkooda. Gudiyadani waxay ahaayeen kuwo aad u waxtar badnaayeen marka xubnahooda ay magacaabaan hay'ado dawli ah oo kala duwan iyo xubnahooda oo si xidhanyihiin gobolka ay ka shaqeeyaan. Wakiilada dowladu waxay bixin karaan aqoontooda khaaska ah ee qaybo gaar ah oo la xidhiidha dhulka. Markay aqoontoodu ay la xidhiidho qayb gaar ah oo ay GKHDH tixgelinayso, tani waxay kordhinaysaa qiimaha waayo aragnimada

wakiilkaa u leeyahay Gudiga. Kala qaybinta kaalmaha maamulka, xubinimada, maaraynta iyo mas'uuliyada isla-xisaabtanka Gudiyada ee u dhexeeya Wasaarado kala duwan waxa yaraanaya suurtagalnimada musuqmaasuqa ama maareyn-xumo, sidaana kor loogu qaadayo islaxisaabtanka.

III. Ku soo darridda Odayaasha

Puntland waxa odayaasha loo arkaa in ay yihiin garqaadayaasha/heshiisiis yaasha saxda ah ee khilaafaadka dhulka laguna salaynayo malaynta xigmadooda iyo isu-dheelitirnaanka fikirkooda.

2. Sharciyada Dhulka ee Puntland oo kooban

Waxa Puntland ka jira shan sharci oo waaweyn oo khuseeya maamulka dhulka oo si ficil ku ool ah loo fuliyo. Shantan sharci iyo sidoo kale hal sharci oo kale oo khuseeya laakiin aan si ficil ku ool ah loo fulin, ayaa ku qoran xaga hoose.

a) Dastuurka (2012)

Dastuurku wuxuu ilaaliyaa xuquuqda hantida gaarka ah, sinaanta sharciga hortiisa, 'ku-xadgudub laaanta degsiimada', iyo xuquuqaha haweenka. Wuxuu dejiyaa gelista dawladda ee dhulka gaarka loo leeyahay waxayna aqoonsataa dhamaan Go'aannada odayaasha. Hasayeeshee, si fiicana looma shaacin.

b) Sharciga dhulka 1975

Inkastoo qodobada xeerkan badankooda ay bedeleen sharciyo danbe, Sharciga dhulka ee 1975 ayaa saameyn weyn ku lahaa qaabaynta muuqaalka sharciga. Waxay dhamaan lahaanshaha dhulka ku wareejinaysaa Dawladda, iskuna daydaa in la baabiiyo lahaanshiyii caadada ahayd ee meelaha miyiga ah waxayna diiwaangelinta dhulka ka dhigaysaa qasab. Waxa si weyn loogu arkaa mid aan ka turjumay baahiyaha dadka xoolo-dhaqatada ah iyo iyadoo wax ku kordhisay khilaafaadka dhulka ee Puntland.

c) Sharciga Dhulka ee Magaalooyinka 1980 (waxa wax laga bedelay 1981)

Sharcigani wuxuu maamulidda iyo diiwaangelinta dhulka ka dhigayaa mas'uuliyadda Dawladda Hoose. Waxay kala saareysaa mulkiyadda "rasmiga ah" iyo "ku-meel-gaadhka ah" waxayna assaastaa waaxda dhulka ee Dawladda Hoose, guddiyada farsamada ee Dawladda Hoose iyo guddiyada joogtada ah ee golayaasha degmada ee la xidhiidha dhulka. Hase yeeshee, waxay bixisaa tilmaamo yar oo waxtar leh oo ku saabsan sida guddiyada farsamada ee Dawladda Hoose ay tahay in ay ula macaamilaan kana dhinac shaqeeyaan guddiyada joogtada ah ee golayaasha degmada.

d) Sharciga Dhulka Magaalooyinka 2000

Xeerka Dhulka Magaalooyinku wuxuu dib usoo celiyay mawqifka uu taagnaa sharcigii dhulka ee 1975, kaas oo awoodda hanta lahaanshaha dhulka oo dhan siinaysa Dawladda. Waxay tixraacaysaa "qorshe guud ee magaaladda", laakiin ma bixinayo habraac loo marayo si loo sameeyo qorshahaas. Si fiicanna looma shaacin.

e) Xeerka Madaniga iyo Xeerka Habraaca Madaniga

Xeerka madaniga wuxuu dejiyaa lahaanshaha, iibka iyo wareejinta hantida aan maguurtada ah, iyo sidoo kale diiwaangelinta iyo daabacaadda doukumentiyada la xidhiidha. Xeerka Habraaca Madaniga wuxuu dejiyaa habraaca maxkamadaha. Waxa lagu naqdiyay sii kordhinta mudada kiisaska maxkamadda taas oo loo marayo habraac adag.

f) Sharciga dhulka ee 2005 (lama ansixin)

Sharciga dhulka ee 2005 wuxuu qeexayaa oo dejiyaa dhulka magaalooyinka. Waxay awood u siisaa Dawladaha Hoose in ay sameeyaan 'naqshadda guud'. Si la mid ah Sharciga Somaliland ee No.17, Sharciga dhulka ee 2005 wuxuu aqoonsanayaa hay'adaha mas'uulka ka ah maareynta dhulka magaalooyinka, qoondaynta dhulka, qorsheynta iyo horumarinta dhulka, iyo dhinacyada haysta/isticmaala dhulka. Sharciga dhulka ee 2005 wuxuu kaliya uu mulkiyad dhul oo rasmi ah siinayaa kuwa sameeya dhismayaal joogto ah. Sidaas daraadeed, tani faa'iido uma laha kuwa raba mulkiyad laakiinse aan haysanin hanti ay ku dhistaan dhismayaashaas.

GUDIGA KHILAFAADKA DHULKA

Xeerka wax laga bedelay ee Gudiga Khilaafaadka Dhulka (Xeerka wax laga bedelay) wuxuu aasaasaa oo dejiyaa Gudiga Khilaafaadka Dhulka (GKHDH) ee Puntland. Sida ku qeexan qodobka 6 (3) ee xeerka, GKHDH waa hay'adaha maamulka iyo xalinta khilaafaadka lana siiyey xil sharciyeedka xalinta khilaafaadka dhulka magaalooyinka iyo miyiga Puntland. GKHDH waxay ka koobanyihiin toddoba xubnood oo ka socda hay'adaha daneeyayaasha oo kala duwan waxaana ansixiyay Wasiirka Arimaha Gudaha.

Sida ku qeexan Hordhaca sare, ujeedada ugu weyn ee GKHDH waa in wax lagaga qabto boobka dhulka laguna xaliyo khilaafaadka dhulka magaalooyinka (1) si hufan, (2) hab la heli karo oo isticmaalaysa iskuna daraysa waaya-aragnimada xalinta khilaafaadka ee ta rasmiga ah iyo ta dhaqanba (iyo (3) isku-dhafanaanta). Sida maxkamadaha caadiga ah, GKHDH waxa laga filayaa in ay adeegyo siiyaan dadweynaha si waafaqsan mabaadi'da nidaam cadaalad sharciyeed oo uu damaanad qaaday Dastuurka Puntland.

1. Tilmaamaha GKHDH

- Waxay yihiin Wakaalado maamul oo leh awood Maxkamadeed oo kale.
- Waxa keliya ee loo xilsaaray in ay dhegaysato khilaafyada dhulka magaalooyinka ee meel khaas ah.
- Ujeedadeedu waa in dhegaysato khilaafyada hab ka fudud kana hufan Maxkamadaha.
- Waxa loogu talagalay in ay heli karaan dhamaan reer Puntland.

Si ka duwan maxkamadaha caadiga ah, GKHDH waxa loogu talagalay in ay noqdaan kuwo aan rasmi ahayn oo si fudud loo heli karo. Waxay ku dhaqmaan nidaamyo badan oo dabacsan marka loo eego maxkamadaha caadiga ah, oo u ogolaanaya in ay bixiyaan oo ay u fidiyaan adeegyada xalinta khilaafaadka dhulka ah si ka degdeg iyo wax ku ool ah. Wakhti xaadirkan, waxa keliya ee la aasaasay oo shaqeeya GKHDH ee Garowe.

2. Baaxadda buuga Tababarka

Buuggan tababarka waxa loo sameeyey si uu u caawiyo fulinta xeerka wax laga bedelay. Wuxuu daboolayaa mawduucyada tababarka ee muhiimka ah ee hoose si loo helo maamul iyo maareyn wax ku ool u ah xalinta khilaafaadka dhulka magaalooyinka iyo nawaaxiga magaalooyinka:

- Mabaadi'da aasaasiga ah ee Maamulka Cadaaladda.
- Awooda-maamul ee Gudiyada Khilaafaadka Dhulka.
- Habraaca furitaanka kiisaska.
- Habraaca Dhegaysiga kiisaska iyo go'aan qaadashada.

3. Cidda la Beegsanayo iyo habka

Cidda la tababarayo ee la beegsanayo waa:

- Xubnaha GKHDH.
- Daneeyayaasha ugu weyn/muhiimsan.
- Kuwa ku lugta leh farsamooyinka kale ee go'aan qaadashada, sida maxkamadaha madaniga ah, ee la xidhiidha shaqada GKHDH.

Habka loo dejiyay tababarada waa sidan soo socota:

1. Tababaraha / tabararayaasha ayaa dadka la tababarayo u sharixi doona qodobada xeerka wax laga bedelay, iyo
2. Tababaraha / tabararayaasha ayaa isticmaali doonaa daraasad xaaladeed si ay uga caawiso ardayda in ay fahmaan isticmaalka wax ku oolka ah ee qodobada xeerka wax laga bedelay.

MABAADI'DA AASAASIGA AH EE MAAMULKA CADAALADDA

Inkastoo ay GKHDH ay ka duwanyihiin Maxkamadaha rasmiga ah, hadana waa Gudiyo maamul ahaan oo la siiyay awood maxkamadeed oo kale, waa in ay ilaaliyaan mabaadii'da muhiimka u ah maamulka cadaaladda iyo saraynta Sharciga. Markay kor u qaado mabaadiidaas, GKHDH waxay xaqiijin karaan in si wax ku ool ah loo helo cadaaladda iyo sidoo kale aaminidda dadweynaha iyo kalsoonida lagu qabo GKHDH hay'ad ahaan, sidaana lagaga hortagayo in la maro farsamo kale oo lagu xaliyo khilaafaadka kuwaas oo keeni kara cadaalad darro iyo amaan darro / xasillooni la'aan.

Caalamka oo dhan waxa ka jira wadhadalo badan iyo sharciga kiiska oo ku saabsan faahfaahinta xuquuqda shakhsiyaadka ee helaya maxkamadaha iyo gudiyada iyo waajibaadka saaran maxkamadaha iyo gudiyada. Kuwa aadka ugu tacaluqa shaqada GKHDH waxa lagu soo koobay xaga hoose.

1. Go'aamo Cadli ah iyo wakhti Go'aan Haboon

Mabda'a go'aano cadli ah iyo wakhti go'aan haboon wuxuu aasaas u yahay waajibaadka GKHDH. GKHDH waa in ay ka fogaadaan dib-u-dhigisyada aan loo baahnayn ee dhegaysiga iyo xalinta kiisaska. Intaa waxa dheer, go'aamadu waa in ay noqdaan 'cadaalad' – oo loola jeedo, in aan dhinacna lagu khasaarin habka GKHDH, iyo in GKHDH ay tixgeliso dhamaan macluumaadka khuseeya.

I. Xaqiijinta Wakhti Go'aan Haboon

Qodobada guud ee Xeerka wax laga bedelay wuxuu hoosta ka xariiqayaa in si hufn, la isku halayn karo oo dhakhsana ah lagu xaliyo khilaafaadka dhulka maagaalooyinka. Markay dacwaduhu ay aad u dheeryihiin ama dib u dhacyo aad ahi ku yimaado, taasi waxay wiiqaysaa awoodda ay GKHDH ku gaadhi karaan ujeedadooda, laakiinse sidoo kale, waxay saamaysaa wax ku oolnimada iyo kalsoonida GKHDH hay'ad ahaan oo haysata awood maxkamadeed oo kale oo bixinaysa helitaanka cadaaladda.

II. Xaqiijinta Go'aamo Cadli ah

The Xeerka wax laga bedelay wuxuu xoojinayaa muhiimada go'aamo cadaalad ah, isaga oo suurtagelinaya in Go'aannada GKHDH la diidi karo lana tirtiri karo hadii lagu sababeeyo cadaalad darro.¹

Xaqiijinta go'aan cadaalad ah micnihiisu waxa weeyaan in GKHDH ay hubiyaan in dhamaan dhinacyada ay:

- i. Heleen ogeysiis ku filan ee bilaabidda kiiska.

¹ Sida ku xusan Qodobka 31(2) ee xeerka wax laga bedelay, Maxkamadda Sare waxay dib u celin kartaa ama wax ka bedeli kartaa go'amada Gudiga keliya markay sabab u tahay guuldaro cadaaladeed

- ii. Helaan dhegaysi cadaalad ah.
- iii. La xidhiidhi karaan la-talin.
- iv. Xaq u leeyihiin in loo bandhigo cadaynta.
- v. Xaq u leeyihiin in ay u yeedhaan markhaatiyo bixin kara cadeymo haboon.
- vi. Xaq u leeyihiin in la siiyo sababaha go'aanka, iyo
- vii. Xaq u leeyihiin in ay racfaan ka qaataan si waafaqsan sharciga.

III. Shuruudaha

Su'aalaha aasaasiga ah ee GKHDH ay tahay in ay isweydiyaan si ay u qiimeeyaan in ay u hogaansanyihiin mabda'a go'aano cadli ah iyo wakhti go'aan haboon waxa ka mid ah:

- In dhinacyada la siiyay macluumaad ku filan oo ku saabsan kiiska lagu soo oogay.
- In dhinacyada la siiyay fursad haboon oo ay ku jawaabi karaan.
- In dhinacyada lagu dhegaystay go'aana lagu siiyay mudo macquul ah.
- In dhinacyada la siiyay sababo ku filan oo ku aadan go'aanka.
- In go'aanku uu ku saleysnaa macluumaad haboon ah oo sax ah.
- In xaqiiqooyinka iyo / ama sharciga la isku haleeyay ee go'aanku ahaa mid sax ah, iyo
- In go'aanku ahaa mid si fiican loo sababeeyay laguna siiyay dhinacyada wakhti macquul ah.

Waxa kaloo muhiimad ah in mabda'a cadaaladu ay ku jirto bixinta macluumaad iyo adeegyo si sahlan loo helo, isticmaalo, iyo fahamka iyo ula dhaqamida ka qaybgalayaasha si ixtiraam leh. Sidaa darteed way haboontahay in la tixgeliyo qaabka ay xubnaha gudiga iyo shaqaaluhuba ula dhaqmaan dhinacyada intii uu socday xidhiidhkoodu. Su'aalahaas waxa ka mid ah:

- Xubnaha iyo shaqaalaha Gudigu ma ahaayeen qaar la wajihi karo oo wax caawin kara?
- Dhinacyada ma loola dhaqmay si qadarin iyo ixtiraam leh?
- Dhinacyada ma la siiyay hagitaan haboon intii lagu guda jiray hawsha?

2. Helitaanka

Hubitaanka helitaanka GKHDH waxay kor u qaadaysaa xuquuqda qofku u leeyahay in uu helo cadaalad. Tanina waxay kor u qaadaysaa kalsoonida ay dadweynuhu ku qabaan Gudiga iyo adeegyadooda. Meelaha aanay dadweynuhu si fudud u heli karin GKHDH, waxay u dhigantaa diidmada xaq loo leeyahay in la helo cadaalad.

I. Caqabadaha Suurtagalka ah ee Helitaanka

Caqabadaha suurtagalka ah ama xanibaadaha ee hor istaagi kara helitaanka cadaaladdu wey balaadhanyihiin. Waxay noqon karaan, aanse ku xadidneyn, jidheed, saadka, iyo caqabadaha maaliyadeed, sida:

- Masaafadda goobta Gudigu uu u jiro dhinacyada u baahan kara ee iskhilaafyada.
- Lacagta la xidhiidha kiiska, iyo khidmadaha abukaatayaasha.
- Dhinacyada oo aan ka warqabin cidda ama xafiiska ay tahay in ay usoo gudbiyaan kiiskooda.
- Dhinacyada oo aan ka warqabin habka loo gudbinayo kiiska, codsi ama codsi.
- Dhinacyada oo aan ka warqabin shuruudaha iyo shuruudaha buuxinta iyo u gudbinta codsiyada Gudiyada.
- Dhinacyada oo aan ka warqabin wakhtiga iyo goobta dhegaysiga ama xubnaha dhegaaysanaya kiiskooda, iyo
- Sii dheeraynta dhegaysiga kiisaska iyo nidaamka go'aanka

Jirtaanka mid ka mid ah caqabadaha noocan oo kale ahi waxay u hor seedi kartaa dhinacyada iskhilaafsan iyo dadweynuhuba in aanay ku kalsoonaan nidaamka.

Si loo qiimeeyo in ay jiraan caqabado hor taagan helitaanka Gudiga, waa in la tixgeliyo suaalaha soo socda:

- Lacagta la xidhiidha kiisaska gudigu ma tahay mid la awoodi karo?
- Ma jiraa nidaam qoran iyo habraac la ogyahay oo lagaga dhaafo lacag bixinta kiisaska la xidhiidha gudiga dadka aan awoodi karin in ay bixiyaan?
- Dadweynuhu ma yaqaanaan goobaha Gudiga?
- Goobaha shaqada ee Gudigu ma yihiin qaar si fudud loo gaadhi karo iyadoon la gelin kharash aan la goyn karin?
- Shaqaalaha Gudigu ma yihiin qaar la wajihi karo oo wax caawin kara?
- Dhinacyada iskhilaafsan ma loola dhaqmaa si qadarin iyo ixtiraam leh?
- Dhinacyada ma la siiyaa hagitaan haboon inta lagu guda jiro hawsha?

Kuwa ku lugta leh maaraynta, kormeerka ama hawl maalmeedka Gudiyada waa in ay sidoo kale u soo jeedaan waxyaabaha kale ee aan si cad loogu aqoonsan kor, taas oo laga yaabo in ay ku yeelato saamey wax ku oolka ah ee yaraynaysa helitaanka. Meesha ay waxyaabahaasi ay yareeyaan helitaanka, waa in GKHDH ay sameeyaan xal wax looga qabanayo.

3. Madaxbanaani iyo Dhexdhexaadnimo

I. Madaxbanaanida GKHDH

GKHDH waa in uu 'madax-banaanaado'. Xubnaheedu xubnaheedu ay awood u leeyihiin in ay gutaan waajibaadkooda xirfadeed iyada oo aanay wax saameyn ah ku yeelan qaybaha kale ee hay'adaha Dawladda (hoose ama dhexe) ama sarkaal ama ilo kale oo aan habooneyn. Hadii aanay u madaxbanaanayn maamulkeeda iyo go'aannada khilaafaadka, Gudina ma xaqiijin karo mana siin karo dhinacyada iskhilaafsan dhegaysi cadli ah oo ay xaq u leeyihiin.

Xubin kasta oo ka mid ah Gudigu waa in uu xor ka yahay nooc kasta oo saameyn ah, cabsi ku dhaleeceyn shakhsiyeed, ama aargudasho nooc kasta ah waana in uu awood u leeyahay in uu gaadho go'aano keliya ku salaysan xaqiiqooyinka iyo sharciga ku dhaqmi kara xaqiiqooyinkaas.

Xeerarka la dabaqi karo ee hubinaya madax-bannaanida Gudiga

Qodobka 5aad ee Xeerka wax laga bedelay wuxuu sheegayaa sida soo socota:

1. GKHDH waa in ay si buuxda ugu madaxbanaanyihiin maamulka dhamaan kiisaska hoos yimaada awood maamulkooda.
2. Ma aha in ay hay'ad dawladeed, Maxkamad, ama hay'ad aan dawli ahayni ay faragalin sameyso, saameyn, ama ay farto Gudiga maamulida arimaha khilaafka dhulka.
3. Ma aha in madaxbanaanida la siiyay GKHDH loo isticmaalo si loo qaado talaabo ama go'aan kasta oo lagu xadgudbayo Xeerkan, Sharciga dhulka ee jira, sharciyada kale ee Puntland ee ka adag xeerkan ama xeerka anshaxa lagu dhiqi karo ee hoos yimaada xeerka.

II. Mabda'a Dhexdhexaadnimada

Mabda'a madaxbanaanidu wuxuu la xidhiidhaa xidhiidhka ka dhexeeya Gudiga iyo hay'adaha kale ee dawliga ah (fulinta iyo sharci-dejinta), mabda'ase dhexdhexaadinta waxa loola jeedaa shuruudaha dabciga xubnaha Gudiga ee ku saabsan khilaafaadka dhulka iyo dhinacyada ay khuseeyso. Xubnaha Gudigu waa in ay xilkooda u gutaan si dhexdhexaadnimo lagu hubinayo in dhinacyada ay khuseeyso helaan xuquuqda sinaanta sharciga hortiisa iyo xaqooda in ay helaan go'aan cadli iyo cadaalad ah.

Sharciyada lagu dhiqi karo Dhexdhexaadnimada

Xeerkan wax laga bedelay si cad uma sheegayo shuruuda dhexdhexaadnimada, laakiin xeerka anshaxa garsoorka iyo anshax-marinta garsoorayaasha Puntland, oo loo tixraacayo qaar lagu dhiqi karo GKHDH, soojeedinayaan xeerar ku saabsan dhexdhexaadnimada GKHDH iyo xubnaheeda.

Sidaa darteed, waa in xubnaha Gudigu ay mar kasta u dhaqmaan si aan lahayn dareen shakhsi laakiin xaqiiqda eegaya kuna saleeyaan go'aanadooda sharciyada iyo xaqiiqooyinka la xidhiidha iyada oo aanay jirin xaglin/eex shakhsiyadeed ama aan sii go'aansan fikrado ay la tahay oo ku saabsan arinka ee dhinacyada ku lug leh, iyo iyadoon kor loo qaadin danaha dhinacyada midna. Mabda'u wuxuu sidoo kale ka mamnuucayaa xubnaha GKHDH in ay la sii ahaato fikradaha sida kiiska go'aan looga gaadhi doono, dan shakhsiyeed ka leh natiijada, in ay muujiyaan ra'yi muujinaya saadaalinta lagu go'aaminayo kiisaska, ama bayaano inta lagu jiro

dacwadaha oo muujinaya cadaawad aan macquul ahayn oo ku wajahan dhinac, lataliye ama markhaati, ama ula dhaqmid dhinacyada kiiska mid kamid ah si takoorid ah.

Dhexdhexaadnimadu waxay xunbaha GKHDH ka mamnuucaysaa in ay ku lug yeeshaan dhegaysiga kiisa GKHDH marka ay xubini:

- La leedahay xidhiidh qoys ama saaxiibtinimo dhow ama xidhiidh ganacsi dhinac kamid ah kuwa iskhilaafsan.
- Cadawtinimo taariikhi ah ay u hayso dhinac ama qoyska dhinacaas.
- Ka leedahay dan dhaqaale (toos ama si dadban) natijada kiiska; ama
- Hore ugu lahayd xidhiidh xirfadeed kiiska.

Intaa waxa dheer, sababaha soo socda oo xagliye ka dhigi kara xubin ka mid ah GKHDH:

- Marka xubini ay qaadato ama dalbato laaluush.
- Marka xubini go'aamiso khilaafaadka ku salaysan xaglin sida qaraabokiilka.
- Marka xubini ay kala-takoorto dhinacyada sababahay doonto ha noqotee, ama
- Marka xubini ay ku lug yeelato dhegaysiga khilaaf dhuleedka iyadoo xidhiidh shakhsiyadeed la leh mid ka mid ah dhinacyada iskhilaafsan.

Waa in laga war hayo in ay jiri karaan arimo kale oo saameynaya dhexdhexaadnimada xubnaha gudiga.

4. Isla-xisaabtanka

Waa muhiim in GKHDH iyo xubnaheeda laga dhigo kuwo lala xisaabtami karo, oo loo baajiyo lagana hortago, waxna looga qabto xadgudubka awoodda iyo sii wadida xaqiijinta kalsoonida ay bulshadu ku qabto nidaamka.

Sidaas awgeed, waa in uu jiro nidaam ay ashkhaasta aaminsan in GKHDH ama xubnaheedu ay ku xadgudbeen xuquuqaha qofka, ama jebiyay waajibaadkooda (oo ay ku jiraan kuwa kor ku xusan: hubinta go'aamo cadli ah iyo wakhti go'aan haboon, helitaanka, madaxbanaanida iyo dhexdhexaadnimada) ay ku raadsan karaan magdhow.

Si habka xalinta khilaafaadku u sii ilaaliyo isla xisaabtanka, waa in ay hubiso in ay leedahay tilmaamaha soo socda:

- i. Xeer anshax dhamaystiran oo qeexaya xeerar anshax oo qeexan faahfaahsana.
- ii. Shuruudo si fiican loo qeexay ee waajibaadka xubnaheeda ee ku saabsan habka maamulka iyo go'aan qaadashada.
- iii. Qayb ka mid ah talaabooyinka anshax marinta ee lagu soo rogo xubnaha ku xadgudbay xeerarka la qeexay ee anshaxa iyo waajibaadka.

- iv. Habraacyada loogu talagalay lagu soo warbixiyo iyo soo gudbinta cabashooyinka dadweynaha ee ka dhanka ah xubnaheeda, iyo
- v. Habraaca baadhitaanka, dhegaysiga, iyo go'aan qaadashada cabashooyinka dadweynaha ee ka dhanka ah xubnaheeda.

Sharciga la hirgelin karo ee dejinaya laxisaabtanka GKHDH

Qodobka 17aad ee xeerka wax laga bedelay ee GKHDH wuxu dejiyaa xeerarka ku saabsan isla xisaabtanka. Waxay bixisaa in Xeerka Anshaxa ee ay ansixisay Wasaaradda Arimaha Gudaha in la hirgeliyo, wax ka bedelka lagama maarmaanka ah, xubnaha GKHDH.

Sidoo kale, Wasaaradda Arimaha Guduhu waa hay'adda kormeeraysa kiisaska ku saabsan dhaqanka xubnaha GKHDH

Xeerka Anshaxa ee Xeerarka Anshaxmarinta la tixraacay ayaa dejiya islaxisaabtanka dhamaystiran iyo habraaca lagu hirgelin karo xubnaha GKHDH oo ay ka mid yihiin:

- i. xeerarka anshaxa iyo waajibaadka
- ii. Qaybaha anshax xumada.
- iii. Talaabooyinka anshaxmarinta
- iv. Habraaca warbixinta anshax xumada ama soo gudbinta cabashooyinka dadweynaha, iyo
- v. Baadhitaanka iyo habraaca go'aan qaadashada kiisaska lidka ku ah xubnaha GKHDH

Waa in la ogaado in nidaamka rafcaan qaadashada go'aanka gudigu ay ka duwantahay 'islaxisaabtanka' guud ahaan. Xaqa loo leedahay in rafcaan loo qaato Maxkamadda Sare ee Puntland waxa laga heli karaa Qodobka 30aad ee Xeerka wax laga bedelay.

AWOODDA MAAMUL EE GUDIYADA KHILAFAADKA DHULKA

1. Awoodda Maamul Garsoorid ee GKHDH

Awoodda maamul garsoorid ee GKHDH wuxuu ka koobanyahay awood maamul shay iyo awood maamul dhuleed. Qodobka 7aad ee xeerka wax laga bedelay wuxu dhigayaa in ka hor dhegaysiga iyo go'aaminta khilaafka ay GKHDH hubisaa in ay leedahay awood maamul shay iyo awood maamul dhuleedba ku saabsan arinka khilaafka.

I. Awood Maamul shay

Awood maamul shay waxa loola jeedaa awooda maamul ee Gudiga ee mawduuca iyo arinka khilaafka. Qodobka 7aad ee wuxuu sheegayaa in GKHDH ay awood maamul ku leedahay kiisaska maamul iyo madani ee khuseeya khilaafyada dhulka magaalooyinka ee aan la hormarin iyo dhulka nawaaxiga magaalooyinka ee hoos yimaada degmooyinkooda.

Qodobka 7 (2) ee Xeerka wax laga bedelay wuxu sii cadeynayaa awoodda maamul shay ee GKHDH, oo sheegaya in GKHDH ay kaliya ka garsoori karaan khilaafyada ku saabsan lahaanshaha, haysashada, isticmaalka, iibinta, iyo wareejinta dhulka magaalooyinka ee hoos yimaada Awoodda maamul ee Maxkamadaha darajada kowaad ee dalka.

Maxaa loola jeedaa "khilaaf ku saabsan maamulka dhulka magaalooyinka iyo dhulka nawaaxiga magaalooyinka"?

Khilaafaadka maamulka dhulka magaalooyinka iyo dhulka nawaaxiga magaalooyinka ee hoos imanaya awooda shay ee GKHDH waa khilaafyada ka imaanaya go'aannada maamulka iyo/ama ficilada ay qaadeen hay'adaha Dawladda iyo maamulada sida maamulada Dawladdaha Hoose iyo Golayaasha Deegaank.

Dhulkee baa ah dhul magaalo iyo dhulka nawaaxiga magaalooyinka?

Qodobka 3aad ee Xeerka wax laga bedelay ee GKHDH wuxuu sheegayaa sharaxaadahan soo socda:

Dhulka magaalooyinka waxa loola jeedaa dhul ku yaala magaalooyinka, oo lagu qeexay "meel banaan oo lagu tilmaamayo dhul baloodheysan iyo goobo si joogto ah loo degayo ayna jiraan qorsho dhab ah ama loo qorshaynayso kaabayaal iyo adeegyo sida wadooyin, koronto, bulaacado iyo nidaamyada biyaha iyo fayadhowrka."

Dhulka nawaaxiga magaalooyinka waxa loola jeedaa dhulka ku yaala meelaha balaadhinta ee lagu qeexay "meelaha u dhow goobaha magaalooyinka, oo si teel teel ah dhisay dadkuna ku yaryahay, loona kaydiyay balaadhinta magaalooyinka 20ka sano ee soo socda."

II. Awood Maamul dhuleed

Kadib marka la go'aamiyo in ay leedahay awoodda maamul shay ee khilaafka, sidoo kale, waa in GKHDH ee ay khuseeyso ay hubisaa in ay leedahay awoodda maamul dhuleedka ee khilaafka. Awoodda maamul dhuleedka GKHDH wuxuu khuseeyaa goobta juqraafigeed ee dhulka khilaafku ka taaganyahay.

Qodobka 6 (2) wuxuu dhigayaa in GKHDH oo kasta uu ku leeyahay awood maamul dhuleed "degmada uu ku dhex yaalo ee laga aasaasay".

2. Khilaafyada laga reebay Awooda Maamul ee Gudiga Khilaafaadka Dhulka

Waxa jira khilaafyo dhuleed gooni ah oo laga reebay awooda maamul ee GKHDH.

Qodobka 7(4) ee Xeerka GKHDH ee wax laga bedelay wuxuu liisgaraynayaa kowan ka reeban khilaaf ahaan lana xidhiidha:

- Dhul uu ka jiray khilaaf hore, khilaafkuna uu ahaa isla arinkan iyo dhinacyadan, arinkaas oo horey ay u go'aamisay maxkamadi.
- Dhul ku yaala meel ka baxsan xuduudaha maamulka ee Golaha Degaanka maxaliga.
- Dhul aan ahayn dhulka magaalooyinka ama dhulka nawaaxiga magaalooyinkalo, ay tahay in la xaqiijiyo.
- Dhul aan la horumarin, ay tahay in la xaqiijiyo
- Dhul daaqsiiin ama dhul beereed, ama
- Dhul ay u socoto dhexdhexaadi

Arimaha kor ku xusan ee laga reebay waxa loo qaybin karaa laba qaybood:

- khilaafyo aanay GKHDH awood u lahay in ay dhegaystaan, iyo
- Kuwo ay tahay in ay diidaan in ay dhegaystaan.

Hadii kiisku hoos yimaado qaybta kowaad loo keeno GKHDH, waxa GKHDH looga baahan yahay in ay kiiskaas diidaan oo sababtuna tahay in aaney u lahayn awood maamuul. Hadii ay GKHDH dhegaysato go'aana ka soo saarto kiis hoos imanaya qaybtan, go'aankaasi ma yeelanayo wax saameyn sharci ah.

Sidoo kale, halka GKHDH ay awood maamul u leedahay maqasho kiiska laakiin ay jirto xaalad hor istaagaysa GKHDH in ay dhegaystaan kiiskaas ilaa ay xaaladdaasi dhamaanayso, waa in GKHDH ay diidaano aqbalaadda kiiskaas inta la sugayo natiijada xaaladdaas. Xaaladdani waa marka khilaafku loo keenay Gudigu uu weli hor yaalo odayaadha ama dhexdhexaadin lagu samaynayo dib-u-heshiisiin. Marka ay xaaladdani jirto, waa in ay GKHDH ay diidaan in ay dhegaystaan khilaafku, oo ay sugaan natiijada dhexdhexaadinta socota. Hadii ay

dhexdhexaadintu guuldareysato, GKHDH waxay maqli karaan go'aana ka gaadhi karaan khilaafka.

3. Dariiqooyinka Gudbinta ee u dhexeeya Maxkamadaha iyo GKHDH

Xaaladdaha qaarkood, waxa ay lagama maarmaan u tahay GKHDH in ay dib u dhigto dhegaysiga khilaafkana u gudbiso maxkamadda madaniga ee caadiga ah si ay u go'aamiso khilaafka ama arin khaasa oo khuseeya khilaafka. Sidoo kale, maxkamadda madaniga ee caadiga ahi waxay u gudbin kartaa kiis maxkamadeed madani ah ama arin gaar ah oo dacwad madani ah GKHDH si ay u go'aamiso.

Qodobka 10aad ee xeerka GKHDH ee wax laga bedelay

- a) Maxkamadaha caadiga ahi waa in ay gudbiyaan kiisaska hoos yimaada awoodda maamul ee GKHDH marka:
 - a. Kiiska dembi ee hor la hor keeno maxkamada uu la xidhiidho arin hoos yimaada awoodda maamul ee GKHDH, ama.
 - b. Kiiska madaniga ah ee hor yaala maxkamadu uu inta badan la xidhiidho arin hoos timaada awoodda maamul ee GKHDH.
- b) GKHDH waa in ay u gudbiyaan kiisaska Maxkamadaha si ay uga go'aamiyaan khilaafka oo dhan ama arin gaar ah ama arimo kiiska ah, marka:
 - a. Arin dembi uu soo ka soo baxo kiiska hor yaala GKHDH.
 - b. Mawduuca arinka khilaafku uu ka baxsanyahay awoodda maamul ee GKHDH.
 - c. Arinka ugu weyn ee khilaafka la hor dhigay GKHDH u baahanyahay in la go'aamiyo ka hor arimaha kale ee kiiska ku lug leh arin madani ah oo ka baxsan awoodda maamul ee GKHDH

Waxa jira sadex xaaladood oo ay tahay in Gudigu u gudbiso kiiska Maxkamadaha caadiga ah ee madani / dembi.

- Xaaladda ugu horeysa waa marka khilaafka la hor keeno Gudiga uu ku lug leedahay arin dambi. GKHDH uma laha awood maamul arimaha denbiyada waxaana looga baahanyahay in ay u gudbiyaan khilaafaadkan maxkamad dembi oo karti u leh. Xaqiiqooyinka kiiskan mala awaalka ah ayaa ah tusaale ahaan xaaladda ay tahay in Gudigu ay u gudbiso khilaafka maxkamad dembi oo karti leh:
- Xaaladda labaad waa marka khilaafka loo keeno Gudiga uu khuseeyo arimaha madaniga ah ee ka baxsan awooda maamul ee GKHDH. Xaaladdahaas oo kale, waa in GKHDH ay kiiska oo dhan u gudbiyaan maxkamad madani ah oo karti u leh si ay u

go'aamiso. Tixgeli xaqiiqooyinka soo socda oo muujinaya khilaaf khuseeya arin ka baxsan awooda maamul ee Gudiga:

- Xaaladda sadexaad waa marka ay khasab tahay in GKHDH ay u gudbiyaan khilaafaadka maxkamadaha madaniga ah waa marka khilaafku uu khuseeyo arin ay GKHDH u leeyihiin awood maamul ay ku dhegayaan, laakiin taas oo sidoo kale khuseeya arin ka baxsan awoodda maamul ee GKHGH ayna tahay in la go'aamiyo ka hor inta aan la xalin arinta weyn ee khilaafka. Tusaale khilaafka noocaas oo kale ayaa lagu soo koobay xaga hoose:

HABRAACA: FURITAANKA KIISASKA

1. Xareynta Codsiga Kiiska

Qofkasta doonaya in uu ka bilaabo kiis GKHDH waxa looga baahanyahay in ku xareeyo Xafiiska Xog-haynta ee GKHDH codsi qoraal ah oo si cad u sheegaya dhamaan macluumaadka ku qoran Qodobka 27 (2) ee Xeerka GKHDH ee wax laga bedelay, xagan hoosana ku taxan:

- Magaca iyo qeexitaanka Gudiga kiiska loo gudbiyay.
- Magaca oo dhameystiran, goobta deganaanshaha, iyo cinwaanka dacwoodaha,
- Magaca oo dhameystiran, goobta deganaanshaha, iyo cinwaanka la dacweeyaha.
- Hadii mid ka mid ah labada dhinac ee kiiska uu yahay shirkad ama hay'ad, magaca shirkadda iyo xarunteeda.
- Cabirka, jihooyinka, nambarka baloodhka, hadii uu jiro, iyo goobta dhulka la isku khilaafsanyahay, iyo
- Mawduuca khilaafka ee ay tahay in gudigu xaliso ama si kale hadii loo dhaho, koobitaanka xaqiiqooyinka shay ee kiiska.

Ujeedada oobixinayo macluumaadkan waa in loo ogolaado GKHDH in ay si sahlan u go'aamiso:

- Kuwa ay yihiin dhinacyada iskhilaafsan.
- Macluumaadka la xidhiidhkooda.
- Halka uu ku yaalo dhulka la isku khilaafsanyahay.
- Khilaafka ay tahay in la xaliyo.

Marka codsaduuhu uu u bixiyo dhamaan macluumaadka kor ku xusan si cad oo si sahlan loo fahmi karo waxay lagama maarmaan u tahay dhegaysiga wakhti haboon iyo xalinta kiiska.

Su'aalaha ay tahay in la tixgeliyo

- Sideebay GKHDH ay u hubin karaan in dadwaynuhu ogyihiin shuruudaha looga

baahanyahay in codsi la gudbisto?

- Sideebay GKHDH ay u hubin karaan in qof uun, gaar ahaan dadka aan wax akhrin waxna qorin, ay u helaan fursad ay ku gudbiyaan kuna faylgareeyaan kiis GKHDH, iyada oo aaney u baahnayn in ay qabsadaan garyaqaan ka caawiya qorista codsiga kiiskiisa?

2. Hubinta Waafaqsanaanta, Celinta iyo Diidmada Codsiyada

I. Hubinta Waafaqsanaanta

Marka la helo codsiga kiiska, Xoghaynta GKHDH waa in ay hubisaa in codsiga si buuxda oo sax ah lagu buuxiyey kuna jiraan macluumaadka loo baahanyahay ee hore loo sheegay sida ku cad qodobka 27 (2) ee Xeerka wax laga bedelay. Hadii codsiga aanay ku jirin qaar ka mid ah, ama dhamaan macluumaadka loo baahanyahay, Xoghaynta ayaa codsadaha ku soo celin doonta codsiga kuna wargalinaya isaga/iyada qaybaha maqan ee loo baahanyahay, iyo sidoo kale xaq ay u leeyihiin in dib u soo gudbistaan codsiga (Eeg Qodobka 27 (4) ee Xeerka wax laga bedelay).

II. Kharashyada Codsiga Kiiska iyo ka dhaafidda Kharashka

Hadii codsiga loo qoro si waafaqsan shuruudaha oo dhamaan macluumaadka loo baahanyahayna la geliyo, Xoghayntu waa in ay ku amartaa codsadaha in uu bixiyo khidmada codsiga kiiska. Hadii codsaduho aanu awoodi karin in uu bixiyo khidmada codsiga kiiska, Xoghayntu waa in ay ku wargalisaa codsadaha xaq uu u leeyahay in laga dhaafi karo khidmada una sharaxdo habka loo baahan yahay si loo helo canshuur dhaafkaas (Ka eeg Qodobka 34 (6) ee Xeerka wax laga bedelay).

III. Diidmada Codsiga

Xoghaynta waxa kaloo looga baahanyahay in ay hubiso in codsiga la qabtay uu hoos yimaado awoodda maamul ee GKHDH. Marka uu codsigu la xidhiidho khilaaf ka baxsan awoodda maamul ee GKHDH, xoghaynta waxa looga baahanyahay in ay soo saarto amar qoraal ah oo sababaynaya sidoo kalena diidaya codsiga (Eeg Qodobka 10aad ee Xeerka wax laga bedelay). Xoghayntu waxa looga baahanyahay in ay codsadaha siiso nuqulka amarka diidmada loona sheego xuquuqda ay u leeyihiin in ay rafcaan u qaataan Maxkamadda Sare ee Puntland.

3. Diiwaangelinta iyo furitaanka faylka kiiska

Kadib ansixinta waafaqsanaanta codsiga kiiska iyo hubinta in khidmadaha codsiga dacwadda la bixiyay, ama la dhaafay, Xoghaynta ayaa sii wadi doonta diiwaangelinta codsiga kiiska. Xoghayntu ayaa siinaysa kiis aqoonsi, amraysana Shaqaalaha Xoghaynta in ay kiiska geliyaan Diiwaanka GKHDH, dabadeedna codsiga u furaan fayl kiis (Eeg Qodobka 27aad (5aad iyo 6aad) ee Xeerka wax laga bedelay).

Marka la diiwaangelinayo codsiga kiiska, macluumaadka soo socda ee ku saabsan codsiga kiiska waa in lagu qoro diiwaanka kiiska::

- Nambarka tixraaca kiiska.
- Taariikhda diiwaangelinta.
- Magaca oo dhamaystiran/ magacyada la dacweeyaha ama dacweeyayaasha/ cinwaanka ama boostada ama loogu hagaajinayo/da'dooda.
- Magacyada wakiiladooda, hadiiba ay jiraan.
- Goobta, cabirka, jihada dhulka la isku khilaafsanyahay.
- Dabeecadda kiiska/khilaafka.
- Inta khidmad ah ee la bixiyay, ama inta khidmad ah ee laga dhaafay.
- Magacyada xubnaha GKHDH ee loo xilsaaray kiiska.
- Taariikhda ay GKHDH ay go'aanka gaadheen iyo cidii ku guuleysatay, iyo
- Hadii racfaan laga qaatay iyo taariikhda racfaanka.

Diiwaangelinta marka la sameeyo, shaqaalaha Xoghaynta waa in kiiska diiwaangashan u furtaa fayl kiisk. Faylka kiiska loo furay kiiska diiwaangashan wuxuu noqonayaa faylka loo qoondeeyey kiiska, waxaanu hayn doonaa codsiga kiiska, iyo dhamaan dokumentiyada mustaqbalka iyo diiwaanada khuseeya kiiska. Dhamaan macluumaadka khuseeya kiiska waa in lagu taxo fayl kiiska dushiisa.

Macluumaadka ay tahay in lagu dul qoro faylka kiiska:

- Nambarka tixraaca kiiska.
- Taariikhda diiwaangelinta.
- Magaca oo dhamaystiran/ magacyada la dacweeyaha ama dacweeyayaasha/ cinwaanka ama boostada ama loogu hagaajinayo/da'dooda.
- Goobta, cabirka, jihada dhulka la isku khilaafsanyahay.
- Nooca kiiska/khilaafka.
- Inta khidmad ah ee la bixiyay, ama inta khidmad ah ee laga dhaafay.
- Taariikhda fayl kiiska la furay, iyo
- Magacyada xubnaha GKHDH ee loo xilsaaray kiiska.

Kadib diiwaangelinta iyo furitaanka kiiska faylka kiiska ee codsiga la helay lana ansixiyey, Xoghayntu waa in ay Gudoomiyaha GKHDH u gudbisaa faylka kiiska oo ay ku jiraan codsiga kiiska, si loo ansixiyo, loo magacaabo, loona xilsaaro koox Gudi ah si ay u dhegaystaan kiiska.

Kadib marka la ansixiyo ansaxnaanta cosdiga kiiska, waa in uu Gudoomiyuhu qoro magacyada kooxda Gudiga ee loo magacaabay loona xilsaaray in ay dhegaystaan kiiska, kuna muujinaya faylka kiiska xubinta hogaaminaysa kooxda Gudiga.

Gudoomiyaha GKHDH waa in uu xoghaynta ku celiyaa faylka kiiska si ay u diyaariso una siiso ogaysiis kiis la dacweeyaha si uu u qaado talaabooyin lagama maarmaanka u ah diyaarinta dhegaysiga hordhaca ah ee kiiska.

4. Ogeysiiska kiiska iyo Habraaca Adeega

Ka dib marka uu Gudoomiyaha GKHDH uu ansixiyo codsiga una xilsaaro koox gudi ah kiiska, Xoghayntu waxay diyaarin doontaa ogeysiiska kiiska si loogu siiyo looguna geeyo ladacweeyaha kiiska si waafaqsan habka ku qoran Qodobka 27 ee Xeerka wax laga bedelay.

Qodobka 27aad ayaa dejiyay talaabooyin loo raacayo diyaarinta iyo qaababka loo siinayo amarka ogaysiiska kiiska la dacweeyaasha ay khuseyso sida soo socota:

- Marka hore, xoghayntu waa in ay ku wargalisaa la dacweeyahay taariikhda iyo wakhtiga dhegaysiga kiiska. Ogaysiiska noocaas ah waa in lagu bixiyaa iyada oo loo marayo fariinqaadaha GKHDH shakhsi ahaaneed meesha uu deganyahay la dacweeyuhu ama goobta shaqada.
- Ogaysiinta waxa loo arkayaa in siday tahay loo bixiyay hadii la dacweeyaha la helo laakiin uu diido in uu qirto helitaanka ogaysiiska. Fariinqaadaha GKHDH waa in uu uga digaa la dacweeyaha cawaaqibta diidmada.
- Hadii la dacweeyaha aan laga helin gurigiisa / gurigeeda ama goobta shaqada, fariinqaadaha GKHDH wuxuu fariin uga tegayaa qoyska oo ku wargelinaya la dacweeyaha in uu ku hor yimaado GKHDH 3 cisho oo maalmaha shaqada ah gudahood si uu u helo amarka ogeysiiska kiiska
- Hadii la dacweeyuhu uu hor iman waayo GKHDH mudada la cayimay, GKHDH ayaa sii wadi doona kiiska iyaga oo maqan

1. Xeerarka Guud

Xeerka GKHDH ee wax laga bedelay wuxuu qeexayaa xeerarka guud ee ay tahay in la ixtiraamo ayna hirgeliyaan GKHDH dhamaan marxaladaha hababka xalinta khilaafaadka. Mabaadi`da uu xeerka wax laga bedelaz, sida hoos ku sharaxan, waxay lagama maarmaan u yihiin hubinta in GKHDH ay go'aamiyaan ayna ku xaliyaan khilaafaadka si daahfurnaana, waqkhti go`an iyo qaab cadaalad ah.

I. Dhegaysiga furan iyo ka dadweynaha

Sida ku cad Qodobka 29aad ee Xeerka wax laga bedelay, dhamaan fadhiyada dhegaysiga ee GKHDH waa in ay noqdaan qaar u furan dadweynaha si qof kasta oo daneynaya khilaafku uu uga qaybgalo. Hasayeeshe, GKHDH waxay kiisaska ku dhegaysan karaan fadhi xidhan marka gudigu ay ku qancaan in uu jiro arin ku saabsan kiiska oo hadii lagu dhegaysto fadhi furan ay keeni karto khalkhalka inta lagu jiro fadhiga dhegaysiga, amae amni darro ka dhacda dhismaha gudiga, xaaladaha noocaas oo kale mooyee, waa in dhamaan fadhiyada dhegaysiga kiisaska hoos yimaada awoodda maamul ee MKHDH ay noqdaan qaan u furan dadweynaha.

Mabda'an dhegaysiga furan iyo ka dadweynuhu wuxuu ku salaysanyahay baahida loo qabo in la hubiyo daahfurnaanta habka dhegaysiga kiiska ee GKHDH. Waxay dadweynaha siinaysaa fursad ay ku arkaan sida ay Gudiyadu u wadaan dacwadaha khilaafka waxayna u saamaxaysaa in ay markhaati ka noqdaan in Gudiga ay ka go'antahay cadaaladu.

Waxa intaa dheer, waxay kaloo dhigtaa hab lagu hubinayo in xubnaha Gudiga ay u ogaansamaan habraaca haboon ee hirgeli kara iyadoo kor loo qaadayoo mabdadid`da hab dhegaysi cadli ah.

II. Haysashada diiwaanka kiisaska GKHDH oo sax ah dhameystirana

Xeerku wuxuu ku waajibinayaa dhamaan Gudiyada in ay qoraal ahaan u qoraan oo ay si haboon u hayaan dhamaan qoraalada dawadaha. Qodobka 23aad ee xeerka wax laga bedelay wuxuu dhigayaa xeerkan oo ka dhigaya mas'uuliyadda xoghaynta GKHDH.

Qodobka 23 (d)

Xoghaynta GKHDH waa in ay mas'uul ka ahaato haynta, dayactirka iyo ilaalinta diiwaanada, qoraalada, faylalasha kiisaska iyo dhamaan dokumentiyada khilaafka dhulka ee lagu faylgareeyay bixisayna GKHDH. Dacwadaha la qoray waxa ka mid ah:

1. Dhamaan doodaha dhinacyada, maragfurka markhaatiga, su'aalaha ay gudigu weydiinayaan dhinacyada iyo markhaatiyaasha iyo wax kasta iyo wax walba oo lagu

sheegay dhegaysi kasta ee dhegaysiga dacwada kiiska waxaa lagu qorayaa qoraal la akhrin karo oo cad oo si sax ah loo diiwaangeliyo, iyo

2. In dhamaan diiwaanada qoraalka ah ee dacwadda kiiska, cadaynta dokumentiga cadaynta, amarada gudiga iyo dhamaan dokumentiyada kale ee la khuseeya kiiska lagu diiwaangeliyo oo si sax ah loo dhigo laguna hayo galka kiiska.

Qodobka 24aad waxa kale oo uu ku waajabinayaa sarkaalka gudoomiinaaya in uu hubiyo in dacwadaha, codsiyada, markhaatiyada iyo cadaynta ay soo bandhigeen dhinacyada si sax ah loo qoray laguna faylgareeyay faylka kiiska ee khuseeya.

Diiwaanada ku xusan qodobka 23aad waxa ka mid ah:

- Cadaynta dokumentiga
- Amarada gudiga sida dib u dhigista dhegaysiyada
- Dhamaan dokumentiyada kale sida codsiyada kiiska iyo jawaabahooda
- Ogaysiisyada iyo amarada gudiga, iyo
- Dokumentiyada kale ee la xidhiidha kiis walba iyo kiiska.

Diiwaangelin sax ah oo amaan ah ee dacwadaha iyo keydinta si amaan ahi lagama maarmaan u yahay in:

- Uu u saamaxo GKHDH in ay helaan macluumaad dhamaystiran oo la isku haleyn karo ee kiisaska ay dhegaysato si ay go'aan cadli ah u gaadho.
- Uu u saamaxo dhinacyada kiiska in ay helaan macluumaad ay ku qiimeeyaan kuna xaqiijiyaan in gudigu ay tixgelisay oo ku salaysay go'aanadeeda dhamaan doodahoodii, maragfurka markhaatiga, iyo cadaymo hagaysa go'aanadooda in ay rafcaan ka qaataan iyo in kale, iyo
- Uu u saamaxo Maxkamadda Sare ee Puntland, iyo hay'adaha kale ee ka mas'uulka ah islaxisaabtanka iyo saxitaanka Go'aannada GKHDH, si loo helo warbixin dhamaystiran iyo macluumaad waxay u baahan yihiin in ay dib-u-eegis ku sameeyaan ficilada iyo Go'aannada Gudiga.

III. Dhexdhexaadinta oo ahaata hab kale oo lagu xalin karo khilaafka

GKHDH waa in ay weydiyaan dhinacyada in ay tixgeliyaan isticmaalka habka dhexdhexaadinta si loo xaliyo khilaafka. Tan waxaa si buuxda loogu sharaxay **"3. Xalinta Khilaafka iyada oo loo marayo wada-xaajood iyo dhexdhexaadin"** ee xaga hoose.

IV. Bandhigidda Kiiska

Kan soo socda waa habka faahfaahsan ee dhegaysiga khilaafaadka sida ku xusan Qodobka 28aad ee xeerka GKHDH ee wax laga bedelay:

Qodobka 28aad

- a. Dhinacyadu waa in ay soo bandhigaan kiiskooda iyo sidoo kale diidmadooda. Dhinac kasta wuxuu heli karaa caawimaadda ilaa 2 qof, oo noqon kara odayaal, garyaqaano ama qof kasta oo kale oo ka caawin kara xalinta khilaafka.
- b. Dhinac kasta iyo kaaliyeyaashoodu waa in ay lahaadaan 30 daqiiqo si ay u soo bandhigaan kiiskooda, oo ay ku jirto dhamaan cadaynta iyo markhaatiyada. Codsadaha ayaa bilaabaya, kadibna waxa ku xiga la dacweeyaha.
- c. GKHDH ayaa waydiinaya dhinacyada in ay jiraan wax kale oo ay ku dari rabaab una ogolaanaya dhinac kasta 10 daqiiqo dheeraad ah si ay wax ugu daraan kiiskooda hadii ay sidaas doortaan.
- d. Hadii arinka dooda ee khilaafka ay ka mid yihiin khilaafka sida cabirka ama goobta dhulka, ama hadii gudigu u arkaan in derisku ay noqon karaan markhaatiyaal qiimo leh oo aan wali loogu yeedhin GKHDH, kooxda ayaa iyaga oo ay la socdaan dhinacyadu waxay booqanayaan goobta dhulka khilaafku ka taaganyahay. Tani waa in ay dhacdaa todoba maalmood gudahood dhegaysiga kadib.
- e. Kooxda Gudiga waxay iskeed u dalban kartaa, heli kartaa oo tixgelin kartaa cadayn dheeraad ah oo ay u aragto in lagama maarmaan u tahay in la xaliyo oo la sameeyo go'aan cadli ah oo ku saabsan kiiska.
- f. Hadii dhegaysi labaad uu lagama maarmaan noqdo ka dib booqashada goobta ama ka dib marka la helay cadaymaha dheeraadka ah, waa in GKHDH ay ku qabtaan dhegaysigaan 14 maalmood gudahood ka bacdi dhegaysiga bilowga ahaa.
- g. Kadib dhegaysiga kama dambaysta ah, waa in GKHDH ay ku iclaamiyaan go'aankooda 30 maalmood gudahood.
- h. Kooxda Gudigu hadii ay aaminsantahay in qof daneynaya uu ka maqanyahay dhegaysiga, waa in ay u yeedhaan dadkaas danaynaya si ay ugu soo biiraan kiiska.
- i. Labada dhinac ee kiisku kii rabaaba wuxuu ka codsan karaan GKHDH in ay u yeedhaan dhinac sadexaad oo ku soo biira kiiska iyaga oo muujinaya jiritaanka dan lagama maarmaanka u ah in loogu yeedho kiiskan dhinacaas sadexaad.
- j. Marka GKHDH ay aqbasho codsiga ku biirida dhinac sadexaad, ama marka ay iskeed ku amarto dhinac sadexaad in uu ku soo biiro kiiska, waa in Gudigu uu dib u dhigaa dhegaysiga, oo amar ku soo biiritaan loo geeyaa dhinaca sadexaad ama dhinacyada shan maalmood gudahood.
- k. Dhinacyada sadexaad ee danaynaya waa in la ogeysiiyaa go'aanka GKHDH maalin ka dib marka la soo saaro. Hadii dhinaca sadexaad uu leeyahay danayn sharciyeed oo kiiska oo aanu ku qanacsanayn go'aanka GKHDH, isaga ama iyadu waxay haysataan 5 maalmood si ay rafcaan ugu gudbiyaan Maxkamadda Sare ee Puntland.

V. Dib u dhigista kulanada dhegaysiga

Si looga fogaado in la sii dheereeyo habka xalinta kiiska, gudi kasta waxa laga filayaa in ay ka fogaato in ay dib u dhigto dhegaysiga khilaafyada, hadii aysan jirin sababo macquul ah ama sababo dib loogu dhigo.

Qodobka 28aad ee Xeerka wax laga bedelay wuxuu dhigayaa shuruudaha laga yaabo sababayn kara dib u dhigista dhegaysiga GKHDH sida soo socota:

- Marka ay jirto maqnaansho dhinac muhiim ah oo ku soo biira kiiska.
- Marka la soo gabagabeynayo dhegaysiga kiiska iyo ka dib marka la tixgeliyo dhamaan cadaymaha.
- Marka ay dhexdhexaadinta iyo waxa xaajoodka dhexmara dhinacyadu uu wali socdo iyo ilaa go'aan laga soo saaro.
- Marka uu diidmo uu soo gudbiyo mid ka mid ah dhinacyada, iyo ilaa go'aan laga soo saaro taas.
- Marka markhaati muhiim ahi uu maqanyahay.
- Marka dhinac sadexaad uu hayo cadayn muhiim ah oo dokumanti.
- Marka GKHDH u baahdo in uu u gudbiyo khilaafka ama arin gaar ah maxkamad caadi ah oo karti u leh, iyo
- Xaaladaha kale ee dib u dhigista dhegaysigu uu lagama maarmaan yahay si loo hubiyo natiijo sax ah ee kiiska, iyo ixtiraamka dhinacyada xaq ay u leeyihiin helitaanka wakhti go'an oo cadli ahof revised Regulation prescribes the conditions that may justify adjournment of hearing of LDTs as follows:

Waxa muhiima ah, ma jiro GKHDH loo ogolyahay in ay dib u dhigto dhegaysiga kiisaska iyadoo ay sabab u tahay maqnaanshaha dhinac ama garyaqaankiis/keeda ama wakiilada. Maqnaanshaha dhinac ama garyaqaan ama wakiil waxay noqon karaan sabab dib loogu dhigo dhegaysiga hadii maqnaanshaasi uu ku saleysan yahay sabab macquul ah. GKHDH waxa kaloo laga mamnuucay in ay dib u dhigto dhegaysiga kiiska iyada oo ay sabab u tahay sababo ay Gudiga lafteedu ay sababtay ama xubnaha Gudiga ee dhegaysanaya kiiska.

VI. Dhegaysiga kiiska iyada oo ay maqanyihiin dhinacyadu

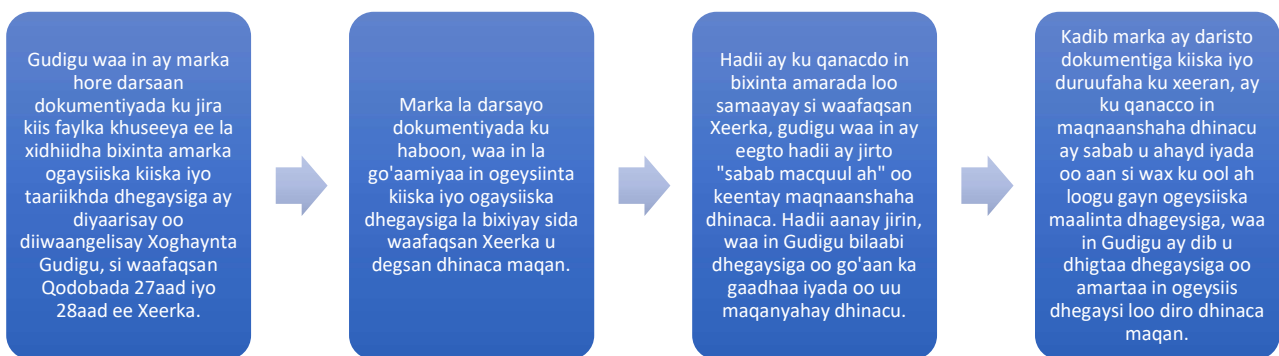
Qodobka 9aad ee xeerka wax laga bedelay wuxuu xaqiijinayaa xaq u lahaanshaha dhegaysiga dhakhso ah oo cadli ah. Qodobka 27aad wuxuu jeedinayaa xeer guud oo ku waajabinaya Gudiga si aaney khilaafna dhegaysan go'aana ka gaadhin meel aanay joogin ama la dhegaysan dhinacyada.

Hase yeeshee, Qodobka 27aad waxa uu bixinayaa qaar ka reeban xeerkan:

- Marka la dacweeyuhu uu maqanyahay cid matashaana aanay joogin dhegaysiga. gudiguna ku qanaco in la dacweeyaha sida caadiga ah ee haboon loogu adeegay uuna helay amarka

ogaysiiska kiiska iyo ogaysiiska dhegaysiga si waafaqsan Xeerka, laakiin aanuu iman, cidina u qorshayn in wakiilnimo iyada oo aysan jirin sabab macquul ah.

- Marka la dacweeyuhu uu maqanyahay ee uusan wakiilna u joogin dhegaysiga, gudiguna ay ku qanacsantahay in amarka ogeysiiska kiiska la siiyay la dacweeyaha si haboon oo waafaqsan Xeerka iyo in la dacweeyuhu uu diiday in uu qiro helitaanka amarka ogeysiiska, ama
- Marka ay gudigu ku qanacdo in codsadhaha la ogeysiiyey taariikhda dhegaysiga kiiska sida waafaqsan Xeerka, laakiin uu ku fashilmay in uu yimaado, oo cidna aysan ku wakiil ka ahay iyada oo aysan jirin sababo macquul ah.

Gudigu waa in ay u arkaan in amarka ogaysiiska aan lagu bixin si haboon marka:

- Habka bixinta loo adeegsaday uu ka soo horjeeday habka ay tahay in loo bixiyo ee ku qoran Xeerka. Tusaale ahaan, ka hor inta aan la isku dayin helida la dacweeyaha si loo siiyo amarka ogaysiiska si shakhsiyan ah, fariinqaaduhu wuxuu amarka ogaysiiska geeyay guriga ama goobta ganacsi ee la dacweeyaha.
- Amarka ogeysiiska la siiyay oo loo dhiibay qof aan qaan gaadhin ama aan xidhiidh la lahayn laguna kalsoonaan karin in uu ogaysiiska siin doono la dacweeyaha.
- Taariikhda uu la dacweeyuhu helay amarka ogeysiisku uu aad ugu dhowyahay taariikhda lagu amray in uu yimaado Xafiiska Xoghaynta wakhti ku filana aanu helin si uu u yimaado sida la amray.
- La dacweeyuhu uu la xidhiidhay Gudiga una sheegay in isagu/iyadu iman karin wakhtiga loo qabtay uuna soo jeediyay taariikhda uu/ay ku iman karo/karto, ama
- Qofka loo dhiibay dokumentiga si ay u siiso dhinac uu u sheegay Gudiga ama fariinqaadahii keenay amarka, in dhinaca maqani uu maqanyahay oo aanu iman doonin ka hor taariikhda la dalbaday

Si loo hubiyo in ay jirto sabab macquul ah oo keentay ka-qaybgal la`aanta kadib markii ogeysiiska si haboon loo bixiyay, waa in GKHDH ay tixgelisaa xaaladaha soo socda:

- Hadii taariikhda dhinca maqani ay heshay amarka ogeysiiska dhegaysiga uu aad ugu dhawaa taariikhda loo qabtay dhegaysiga oo micnaheedu yahay in aanay haysan wakhti ku filan oo uu ku yimaado.
- Hadii cidda maqani ay uu mar hore ogaysiiyay dhinaca in isagu / iyadu aanay iman karin taariikhda lagu amray dalbaday sababtoo ah waxa jiray balan hore oo maxkamadeed ah, bukaan, dhimashada xubin qoyska ka mid ah, ku maqnaasho sababo ganacsi iyo wax la mid ah.
- Xaaladaha kale ee noocaas ah ee ay gudigu u aragto in dhegaysiga kiiska iyadoo uu maqanyahay dhinacu ay tahay mid dhaawici karta xuquuqaha dhinaca maqan iyo si haboon iyo natiijayn khilaafka oo cadli ah

2. Nidaamka Dhegaysiga Hordhaca ah

I. Dhegaysiga Hordhaca ah ee Kiiska

a) Ujeedooyinka dhegaysiga hordhaca ah ee kiiska

Ujeedada dhegaysiga hordhaca ahi waa in loo suurtageliyo GKHDH in ay fursad u helaan in ay kala soocaan qaybaha khilaafka ee sida degdega ah oo fudud loo xalin karo. Qaybaha khilaafka ee aadka u adag, waxa GKHDH looga baahanyahay in ay ku qanciyaan dhinacyada si ay iyagu u xalistaan khilaafkooda ama la dhexdhexaadiyo, ama ay iyaga laftigoodu isku garsooraan.

b) Habraaca dhegaysiga Hordhaca ah GKHDH hortooda

Qodobka 28aad wuxuu tilmaamayaa habraaca ay raacaan xubnaha GKHDH inta lagu jiro dhegaysiga bilowga ah. Dhinacyadu waa in ay u yimaadaan GKHDH wakhtiga loo cayimay. Hadii mid ka mid ah dhinacyadu uu soo habsaamo iyadoon ogeysiis ama sababi jirin, dacwaduhu waa in ay bilaabmaan iyaga oo aan joogin.

Gudoonka GKHDH waa in uu waydiiyaa dhinacyada in ay hayaan bayaan diyaarsan. Hadii ay hayaan, mid waliban wuxuu akhrin karaa bayaanka. Hadii aanay haynin, waxay si fudud u qeexi karaan nooca dhacdooyin ama xaalad khuseeya. Codsaduhu waa in uu bilaabo, la dacweeyuhuna ku xigo. Dhinac kasta oo danaynaysa dacwooyinka lagu soo biiriyay waxay ku xigi la dacweeyaha.

Akhrinta bayaannada ee sharaxa dhacdooyinka waa in aanay socon mudo ka badan toban daqiiqadood qofkiiba. Hadii qofi aanu hayn wax bayaan ah oo aanu hubin wax uu yidhaahdo, waa in GKHDH ay caawiyaan oo waydiinaya su'aalo sida:

- Khilaafkani muxuu ku saabsanyahay?

- Yaa leh dhulka?
- Maxaa ku dhacay?
- Sidee ayay ku dhacday, iyo sidee ayaad uga jawaabtay?
- Dabadeed maxaa dhacay?
- Yaa ku lug lahaa?

GKHDH waa in ay ka fogaataa weydiinta su'aalaha hogaaminaya sida:

- Miyaad lahayd dhulka?
- Miyuu qaatay dhulka?
- Miyaad joogtay hantida maalintaas?
- Taasi miyay dhacday maalintii xigtay?
- [Qof X] miyuu ku lug lahaa?

Su'aasha hogaaminaysa waa su'aal soo jeedinaysa jawaab gaar ah ama ay ku jirto macluumaadka uu baadhuhu uu rabo in la xaqiijiyay.

Marka dhinac kastaa akhriyo warbixintiisa, waa in ay GKHDH waydiiso in ay hayaan wax faahfaahin ah ka dib markay maqleen waxbixinta qofka kale. GKHDH waa in ay cadeeyaan in aanay ahayn wakhtigii la doodi lahaa ama la sheegi lahaa sababta ay u maleynayaan in qofka kale uu khaldanyahay. Waa uun wakhti lagu hubinayo in werinta dhacdooyinkoodu ay yihiin kuwo cad sida ugu macquulsan. Tusaale ahaan:

"Maxamed wuxuu sheegay in khilaafku dhacay bishii October. Khilaafka aan ka hadlayo wuxuu bilaabmay November horaanteedii."

II. Qaabaynta Arimaha Khilaafka

Waa muhiim in la qaabeeyo arimaha khuseeya khilaafka. Tan macnaheedu waa in la ogaado lana cadeeyo qodobka ama qodobada doodda ee ka dhexeeya dhinacyada khilaafka (ka soo horjeeda arimaha aan khuseyn, ama arimaha labaad (sida arimaha aan muran yeelanayn, hadii aanay u ahayn arinta muran ee asaasiga ah).

- Kooxda Gudiga waa in ay qaabeeyaan arinka / arimaha khilaafka si Gudigu ay si wax ku ool ah u hogaamiyaan habka dhegaysiga iyo in la hubiyo go'aaminta wakhti haboon ee khilaafka.
- Ka dib marka la qaabeeyo arinka / arimaha khilaafka, waa in Gudigu siiyaa dhinacyada ikhtiyaar ay ku doortaan mid ka mid ah nidaamyada soo socda:
 - Dhexdhexaadin oo noqon farsamo kale oo lagu xaliyo khilaaf, ama
 - Hadii aanay dhinacyadu dooran in ay arinka ku xaliyaan dhexdhexaadin, khilaafku wuxuu hoos imanayaa awoodda maamul ee GKHDH.

Waa maxay arinka khilaafku?

Arinka waxa loola jeedaa arimaha ama qodobada khilaafka ee dhinacyada khilaafku isku diidaanyihiin ama ay ka qabaan aragtiyo kala duwan. Si kale hadii loo dhigo, arinka khilaafku waa arin ama qodob la xidhiidhra khilaafka ka dhexeeya dhinacyada, ee hal dhinac sheeganayo in uu jiro lagana filayo in uu cadeeyo jiritaanka ama run ahaanteed, halka dhinaca kale uu sheeganayo sida kale lagana filayo in uu beeniyo jiritaanka arinkaa.

Hadii arinta khilaafka si sax ah loo qaabeeyo, Gudigu waxay awoodi kartaa in ay saadaaliso horukaca suurtagalka ah ee ay u baahantahay, sidaas darteedna ay awoodi karto in ay diirada saarto doodaha iyo cadaynta arimaha khuseeya. Bilaabidda dhageysiga iyada oo aan si sax ah loo qaabayn arinka wuxuu sababaa dhegaysi iyo hab go'aan qaadasho aan hagnayn waxtarna lahayn. Habka noocan oo kale ahi wuxuu ka hor imanayaa xaq ay dhinacyada khilaafku u leeyihiin dhegaysi cadli ah iyo wakhti haboon. Sidaa darteed, waa in Gudigu uu marwalba marka hore qaabeeyaa arinka khilaafka.

Marka la qaabaynayo arinka khilaafka, kooxda Gudiga waa in ay tixraacaan bayaannada sheegashada iyo jawaabaha, doodaha hadalka ah ee dhinacyada, iyo macluumaadka laga soo uruuriyay booqashadooda dhulka khilaafku ka taaganyahay. Gudigu waa in uu qaabeeyo oo keliya arinka marka uu jiro arin ay isku khilaafsanyihiin dhinacyadu oo ay Gudidu filayso in ay dhegaysato oo go'aan ka gaadho..

Xaalad: Cali oo ah codsadhaha iyo Cabdi oo ah la dacweeyaha waxay leeyihiin hanti jaar ah. Cali wuxuu sheegay in Cabdi uu qayb ka mid ah dhulkiisa haysto oo ah dhul A iyo dhul B.

Cabdi wuxuu qiray in dhul A uu leeyahay Cali waxaanu ogolaaday in uu u celiyo dhulka. Cabdi se wuxuu sheegayaa in dhul B uu isagu leeyahay wuxuuna ku murmayaa in ay tahay qayb ka mid ah dhulkiisa.

Maadaama xaaladda dhul A la xaliyay, GKHDH uma baahna in ay arintan wax ka qabtaan, sidaa darteedna uma baahna in ay qaabeeyaan. Kooxda gudigu waa in ay qaabeeyaan arinka khuseeya dhul B maadaama lahaanshiyaha dhulka khilaaf ka taaganyahay, suaasha ay tahay in GKHDH wax ka qabtaan waxay weeye, yaa leh dhul B, ma Cali mise Cabdi.

III. Soo Dhexgalka Dhinac Sadexaad

Soo dhexgalka dhinac sadexaad waxa loola jeedaa xaaladda qof aan khilaafka hor yaalaGudiga aan dhinac ka ahayn loo ogolaado in uu ka soo qaybgalo ama lagu soo dari karo kiiska si uu uga qayb qaato dhegaysiga kiiska.

- Goorma ayuu qofi soo dhexgeli karaa ama la soo dhexgeli karaa kiis?

Sida ku cad Qodobka 28aad (4) ee Xeerka, soo dhexgalka dhinac sadexaad ee dhegaysiga kiiska waxa loo ogolaan karaa marxalad kasta oo ka horaysa inta aan la gabagabayn dhegaysiga khilaafka.

- Yaa soo dhexgeli kara ama la soo dhexgelin karaa kiis?

Bilawga dhexgalka dhinac sadexaad ee kiiska hor yaala Gudiga wuxuu ku iman karaa mid kamid uun sadexda xaaladood ee soo socda sida ku xusan Qodobka 38(4)(a-c) ee Xeerka:

- i. Hadii qof aan ka mid ahayn dhinacyada isku hilaafsan, laakiin daneynaya kiiska, uu ka codsado Gudiga in ay u ogolaayo in uu ku biiro kiiska.
- ii. Hadii mid ka mid ah labada dhinac ee iskhilaafsani uu GKHDH ka codsado in ay u yeedho cid sadexaad/qof kale si uu ugu biiro kiiska, ama
- iii. Marka la bilaabo hawsha Gudiga lafteeda, waa hadii ay gudigu ku qanacdo in uu jiro cid danaynaysa kiiska oo ay tahay in loo yeedho si uu ugu soo biiro kiiska.

Tusaale ahaan, hadii kooxda Gudigu ay ogaato inta lagu jiro dhegaysiga hordhaca ah in dhulka la isku khilaafsanyahay ay wada leeyihiin in ka badan hal qof oo aanay mulkiilayaashu kuligood wada joogin ama aan la matalin, waa in ay amar ku bixisaa in dhamaan dadka daynaynaya lagu soo daro kiiska sidoo kalena dib u dhigaysa dhegaysiga kiiska, iyadoo la sugayo fulinta amarka (Eeg Qodobka 28(4)(a) ee Xeerka.

The Gudigu markay go'aaminayso in ay aqbasho codsiga dhinac sadexaad oo kusoo biira ama lagu soo biiryo, waa in ay hubisaa in codsiga la soo gudbiyey uu si cad u muujinayo danta ugu jirta kiiska ee loo baahanyahay in la ilaaliyo ama la difaaco.

Sidaa darteed, waa in gudigu xaqiijiyo in:

- Marka codsiga uu soo gudbiyo dhinac sadexaad, waa in kooxda Gudigu ay ka dalbadaan codsadaha in uu keeno cadayn xaqiijinaysa danta ugu jirta kiiska iyo faa'iidooyinka ama khasaaraha laga yaabo in uu ku dhaco hadii go'aanka khilaafka la gaadho iyada oo aan la dhegaysan intii ay socotay dacwaddu.
- Marka mid ka mid ah dhinacyada iskhilaafsani uu codsado in cid sadexaad lagu soo daro kiiska, gudigu waa in ay ka dalbataa codsadaha in uu muujiyo arimaha hoose mid uun:
 - Jiritaanka faa'iido ay tahay in la helo ama in loo ilaaliyo codsadaha ama dhinac sadexaad (marka aanay ahayn codsadaha) oo lagama maarmaan ka dhigaysa in dhinaca sadexaad lagu soo daro laguna dhegaysto dacwadda kiiska, ama

- Jiritaanka faa'iido la'aan ama khasaare uu codsaduho ama dhinaca sadexaad laga yaabo in ay ku dhacdo, hadii kiiska lagu xaliyo iyada oo aan dhinaca sadexaad aanu ku soo biirin lana dhegaysan intii uu socday dacwadda kiisku.

Hadii lagu qanaco codsiga dhinaca sadexaad si ay ugu soo biiraan ama lagu soo daro kiiska, Gudigu waa in ay soo saaraan amar qoraal ah oo sababaysan oo aqbalaya codsiga, dib u dhiga dhegaysiga, iyo amrida dhinaca sadexaad in loo yeedho si ay ugu soo biirto dacwadda. Hadii aan lagu qanacsanayn waa in Gudigu soo saaraa amar qoran oo sababaysan oo diidaya codsiga.

Xaalad 1aad: *Xasan wuxuu kusoo faylgareeyay kiis GKHDH ee Garowe oo ku lug leh dhul ku yaala Degmada 1da Agoosto oo uu ka iibsaday Cali. Sida lagu muujiyay codsiga kiiska, Xasan wuxuu ku dooday in Faarax, oo ah Cali walaalkiis uu ku noolyahay dhulkiisa isaga oo aan ogayn wax ogalaansho ahna siin. Dhegaysiga hordhaca ahaa ee kiiskan, Faarax, la dacweeyaha, wuxuu ku dooday in uu isagu leeyahay dhulka la isku khilaafsanyahay, oo ay isaga iyo Cali ay ka dhaxleen aabahood sidaasna uu ku helay lahaanshaheeda. Sidaa darteed, Xasan wuxuu ka codsaday Gudiga in ay u yeedho Cali si uu ugu soo biiro kiiska maadaama uu Cali ka iibiyay dhulkan sidaa darteedba ay waajib tahay in uu cadeeyo lahaanshiyahiisa dhulkan, ama, in uu magdhowna siiyo.*

- *Codsiga Xasan ma la aqbal karaa?*
- *GKHDH in ay iskeed ugu yeedho kana dalabto Cali in uu ku soo biiro kiiska miyaa?*

Sida ku cad qodobka 28aad, marka GKHDH ay aqbasho codsiga ku biirida dhinac sadexaad, ama marka ay iskeed ku amarto dhinac sadexaad in uu ku soo biiro kiiska, waa in Gudigu uu dib u dhigaa dhegaysiga, oo amar ku soo biiritaan loo geeyaa dhinaca sadexaad ama dhinacyada shan maalmood gudahood.

Dhinacyada sadexaad ee danaynaya waa in la ogeysiiyaa go'aanka GKHDH maalin ka dib marka la soo saaro. Hadii dhinaca sadexaad uu leeyahay danayn sharciyeed oo kiiska oo aanu ku qanacsanayn go'aanka GKHDH, isaga ama iyadu waxay haysataan 5 maalmood si ay rafcaan ugu gudbiyaan Maxkamadda Sare ee Puntland.

3. Xalinta Khilaafka iyada oo loo marayo dhexdhexaadin

I. Dhexdhexaadin

Hadii kadib dhegaysiga hordhaca ah, ay dhinacyadu ku heshiiyaan in ay khilaafkooda ku xaliyaan dhexdhexaadin, waa in GKHDH ay u gudbisaa habka dhexdhexaadinta waana in ay hubisaa in shuruudaha kama dambaysta ah ee heshiiska dhexmara dhinacyada ay saxeexaan odayaashu.

Hadii dhinacyada iskhilaafsani ay doortaan dhexdhexaadinta, Gudigu waa in uu hirgeliyo Qodobka 28aad (2) (b) ee Xeerka wax laga bedelay.

Habka Dhexdhexaadinta

- a) Gudigu wuxuu dib u dhigayaa dhegaysiga wuxuuna ku amrayaa dhinacyada in mid waliba uu soo magacaabo tiro isku mid ah odayaal ah, iyo in ay muddo cayiman ku soo gudbiyaan liiska odayasha ay magacaabeen dhinacyadu si ay u xaliyaan kiiska.
- b) GKHDH waa in ay dhinacyada siiyaan sarkaal qora wadahalada iyo heshiiska kama dambaysta ah.
- c) Iyadoo ay weheliso habraaca dhexdhexaadinta si xeerka, dhexdhexaadiyeyasha waxa looga baahanyahay in ay u hogaansamaan xeerarka caadiga ah ee dhexdhexaadinta ee soo socda.
 1. Waa in ay u dhegayaan dhinacyada iskhilaafsan iyo markhaatiyaadooda si siman oo cadaalad ah.
 2. Waa in ay diirada saaraan oo go'aamiyaan arinta / arimaha la isku khilaafsanyahay oo keliya ee ay kooxda Gudigu ku amartay in ay tixgeliyaan oo xaliyaan.
 3. Waa in ay si cadaalad iyo dhexdhexaadnimo leh u go'aamiso, iyo
 4. Waa in ay ku xaliso khilaafka mudada ay u qabatay kooxda Gudigu.

Waajibaadkani waxay sameeynayaan ubucda ansaxnimada go'aanka ay gaadheen odayaashu. Sidaa darteed, hadii ay u muuqato ama la ogaado in odayaashu aanay u hogaansamin mid ama dhamaan xeerarka kor ku xusan ama mabaadida lagu koobay xeerka wax laga bedelay, waa in aanay Gudigu aqbalin oo ansixin go'aankooda.

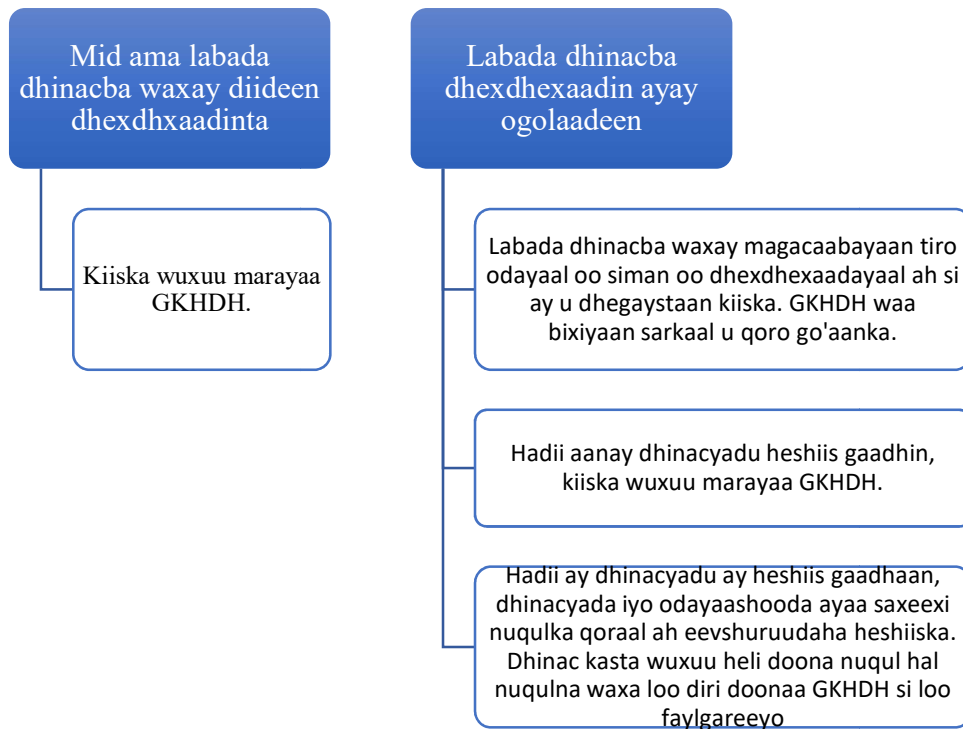
- d) Kadib marka ay dhexdhexaadaayaashu xaliyaan kiiska, waa in ay Gudiga usoo gudbiyaan go'aanka dhexdhexaadintooda oo qoraal ah, oo nuqul ka mid ahna siiyaan mid kasta oo ka mid ah dhinacyada iskhilaafsan

Ka dib habka dhexdhexaadinta, waa in odayaashu iyo dhexdhexaadiyeyasha ay saxeexaan oo taariikheeyaan go'aankooda:

- Marka ay hesho nuqulka qoraalka ah ee go'aanka dhexdhexaadinta, waa in GKHDH uu eego bal in ay ku jiraan dhamaan macluumaadka looga baahanyahay. Hadii go'aanka aanay ku jirin dhamaan macluumaadka looga baahanyahay, GKHDH wuxuu dhexdhexaadaayaasha ku celinayaa nuqulka go'aanka oo amrayaa wax ka bedelaan.
- Hadii go'aanka dhexdhexaadintu uu waafaqsanyahay shuruudaha la qoray, GKHDH waxay fadhi dhegaysi u qabanaysaa dhinacyada oo dhan si ay u ansixiyaan go'aanka dhexdhexaadinta ay soo gudbiyeen odayaashu. Xiliga dhegaysigana kooxda gudigu wuxuu dhinacyada siinayaa fursad ay ku soo bandhigaan wixii diidmo ah ama doodo ah ee dhan ah go'aanka odayaasha. Hadii aanay jirin wax diidmo ama dood ah oo gudiguna ku qanaco

ansaxnimada go'aanka dhexdhexaadinta, waa in ay soo saaraan go'aan ansixinaya oo xalinaya kiiska iyadoo lagu salaynayo go'aanka dhexdhexaadaayaasha.

Hadii aan khilaafka lagu xalin karin dhexdhexaadin, Gudiga ayaa ka garsoori doona khilaafka.

4. Habraaca lagu Garsoorayo Kiiska

Sida waafaqsan xeerka wax laga bedelay, Gudigu waa in uu dhegaysto dhinacyada iskhilaafsan iyo markhaatiyaashooda iyo sidoo kale eegaysaa wixii cadeymo dokumenti ah ee khuseeya.

GKHDH waa in ay maskuuliyadahan qaataan si ay u xaqiijiyaan hab dhegayysi wakhti haboon iyo go'aan cadli ah:

- GKHDH waa in ay hubiyaan xasiloonaada iyo habaynta qolka/hoolka kiiska lagu dhegaysanayo, si loogu suurto geliyo dhinacyada iyo ka qaybgalayaasha kale in ay maqlaan oo ay si fudud u fahmaan doodaha iyo maragfurada.
- GKHDH waa in ay hubiyaan in markhaatiyadu ay dibada ka joogaan qolka / hoolka ilaa iyo inta loo yeedhayo.
- GKHDH waa in ay si haboon u hogaamiyaan dhegaysiga kiiska oo hubiyaan in dhinacyadu ay ku koobnaadaan xaaladaha ay cayintay GKHDH sidoo kalena soo gudbiyaan cadayn si toos ah ugu ula xidhiidha xaaladda ama qodobada iska soo horjeeda ee kiiska, iyo

GKHDH waa in ay ka joojiyaan dhinacyada iyo markhaatiyaasha in ay sameeyaan doodo ama keenaan cadaymo ama maragfuryo aan khusayn ama la xadhiidhin khilaafka, arinta, ama qodobada la isku khilaafsanyahay ee kiiska.

I. Dhegeysiga subustaantiifka aha ee ugu horeeya

Hadii ay dhinacyadu u wareegaan dhegaysi subustaantiifka ah oo ay samayso GKHDH, waa in GKHDH ay cayimaan taariikhda ugu dhow ee suurtagalka oo aan ka badnaan 14 maalmood kadib dhegaysiga kowaad. Habraaca dhegaysigu waa in uu noqodo sidan soo socota:

Labada dhinacba waa in ay guud ahaan soo bandhigaan kiiskooda iyo isku khilaafsanaanta qofka kale kiiskiisa, iyadoo lagu bilaabayo codsadaha. (10 daqiiqo mid kasta.) Dhinac kasta wuxuu heli karaa caawimaadda ilaa 2 qof, oo noqon kara odayaal, garyaqaano ama qof kasta oo kale oo ka caawin kara xalinta khilaafka.

GKHDH waa in ay sharaxdo arimaha khilaafka, kadibna weydiyaan dhinac kasta in kolba mid uu wax qabto arimaha, iyadoo lagu bilaabayo codsadaha.

Codsadaha iyo la dacweyuhu mid kasta wuxuu haystaa 30 daqiiqo si uu wax uga qabto dhamaan arimaha doodka, oo ay ku jiraan yeedhidda markhaatiyada iyo bandhigidda cadaynta. Tan waxa loo samayn karaa si aan rasmi ahayn, iyada oo loo marayo lana weydiinayo markhaatiga in uu hadlo ama codsadaha / la dacweyaha oo weydiya su'aalo gaar ah.

GKHDH waa in ay weydiyaan dhinacyada in ay jiraan wax kale oo ay ku dari rabaan waana in ay 10 daqiiqo oo dheeraad ah u ogolaadaan dhinac kasta iyo kaaliyeyaashooda si ay ugu daraan kiiskooda hadii ay sidaas doortaan.

Kadib dhegaysiga kowaad, GKHDH waxay weydiisan kartaa cadayn dheeraad ah in la keeno. GKHDH waa in ay tan sameysaa mar kasta oo ay jiraan arimo muhiim ah oo ay tahay in la xaliyo oo aan go'aamin karin cadaynta dheeraadka ah la'aanteed iyo xaaladdaha ay xubnaha GKHDH ay hubaan ama ay haystaan sabab wanaagsan oo ay rumaysan yihiin in ay jirto cadayn dhab ahi.

Hadii cadayntu tahay muuqaal ama dokumenti, GKHDH waxay codsan kartaa cadaynta in la keeno oo loo geeyo diiwaangeliyaha GKHDH, si ay xubnaha ugu suurtagasho in ay si sax ah u tixgeliyaan. Hadii cadayn dheeraad ah ay noqoto in uu soo bandhigo markhaati, GKHDH waxay taariikh u ciyimi kartaa dhegaysi labaad oo uu markhaatigaasi ka soo qaybgali karo. Dhegaysiga labaad waa in uu dhacaa 14 maalmood gudahood kadib ka kowaad.

Kooxda GKHDH ayaa sidoo kale tixgelin kara in ay lagama maarmaan tahay in ay booqdaan dhulka la iskukhilaafsanyahay..

II. Booqashada dhulka

Waa muhiim in la ogaado in booqashada dhulka aanay ahayn shuruud lagama maarmaan u ah xalinta kiiska. Tusaale ahaan, khilaaf ka taagan in iibka dhulka si sax ah loo sameeyay waa mid aan laasiminayn booqashadaas, maadaama arimaha kaliya ee dooddu yahay duruufaha ku hareereysan iibka isku dayga ah iyo qandaraas iyo isdhaafsiga lacagta. Booqashooyinka dhulka waa in la fuliyaa oo keliya marka ay jirto faa'iido la taaban karo lana heli karo.

Hadii arimaha dooda ee khilaafka ay ka mid yihiin khilaafka sida cabirka ama goobta dhulka, ama hadii gudigu u arkaan in derisku ay noqon karaan markhaatiyaal qiimo leh oo aan wali loogu yeedhin GKHDH, kooxda ayaa booqan karta goobta dhulka khilaafku ka taaganyahay. Tani waa in ay dhacdaa todoba maalmood gudahood dhegaysiga kowaad kadib. Hadii dhegaysi labaad uu lagama maarmaan noqdo ka dib booqashada goobt, waa in ay taasi ku dhacdo 14 maalmood dhegaysiga kowaad kadib.

III. Dhegaysiga Markhaatiyada iyo gudbinta Cadaymaha

Marxaladan garsoorida ee khilaafka waxay GKHDH waa in u ogolaataa dhinacyada in ay soo gudbiyaan wixii cadayn ah ee dokumenti ah una yeedhaan markhaatiyada aan ka ahayn kuwii la keenay lagauna dhegaystay marxladdii dhegaysiga hordhaca ahaa sida ku xusan Qodobka 28(3)(c) ee xeerka wax laga bedelay.

Marka la furo dhegaysiga, waxay kooxda gudigu ku amrayaan codsadhaha in uu soo gudbiyo wixii khuseeya ee cadaymo dokumenti ah. Marka la soo gudbinayo cadaymaha, waa in codsadushu uu si kooban u sharaxo waxa ku qoran, taariikhda, iyo ururka soo saaray dokumenti kastoo la soo gudbiyay dabadeedna uu Gudiga siiyo asalka dokumenti kasta iyo nuqul.

IV. Cadaynta khabiirka

Hadii loo arko lagama maarmaan in la helo cadayn ka timid khabiir farsamo si loo gaadho go'aan cadaalad ah, GKHDH wuxuu magacaabi karaa khabiir farsamo oo qora warbix / warbixino farsamo loo isticmaali karo cadayn ahaan khilaafka. sida ku xusan qodobka 28(3)(e) ee Xeerka wax laga bedelay

Khabiirka farsamo waxa lagu magacaabi karaa mid ka mid ah labada siyaabood ee soo socda:

- i. Gudigu waxa ay iskeed qoraal ahaan ku codsan kartaa khabiir ka socda waaxda ay khasayso ee Maamulka Dawladda Hhoose, ama

- ii. Gudigu iyadoo kula heshiinaysa dhinacyada ay arinta u magacawdo khabiir madaxbanaan.

Marka la xilsaarayo khabiir farsamo, gudigu wuxuu soo saaraayaa amar qoraal ah oo ku socota khabiirka iyadoo la siinayo faahfaahinta iyo goobta dhulka la isku khilaafsanyahay iyo arinta looga khabiirka looga baahanyahay in uu wax ka qabto. Amarka waa in ku jirto wakhti cayiman oo ay tahay in khabiirku ku soo warbixiyo.

V. Aqbalidda iyo Miisaamidda Cadaynta

Ma jiraan xeerar adag oo ku saabsan waxa cadeyn ah ee la aqbali karo. Dhinacyadu waxay sheegi karaan wixii cadayn ah ee ay u maleynayaan in ay khusayso kiiska. Marka ay GKHDH ay u haysato in cadayntu aanay ahayn mid khuseysa, tusaale ahaan, sababtoo ah lama xidhiidho arinta kiiska, waxay u arki karaan in cadayntaa aan la aqbali karin.

Xaalad Cabdullaahi iyo Fatima waxay 2005 galeen heshiis uu Cabdullaahi dhulkiisa kaga iibiyey Fatima qiimo hooseeya. Dhulku hada waa mid aad u qiimo badan. Cabdullaahi wuxuu hada sheegay in xiligii uu galay heshiiska iibinta dhulka uu ahaa 15 jir oo aan ahayn qaandhaaq sharciyeed. Wuxuu sheegay in Fatima ay wakhtigan ogayd laakiin ay ka faa'iidaystay isaga. Tan micnaheedu waxa weeyaan in iibka uu ahaa mid aan ansax ahayn oo uu dhulkana isagu leeyahay.

Fatima kama muransana in Cabdullaahi uu ahaa 15 jir xiligii iibka waxayna sheegtay in mulkiyadda uu sheeganayo in uu ka helay maamulka degaanka ay tahay dokumenti been abuur ah.

Tusaalaha kor ku xusan, waa in GKHDH ay ku wargelisaa Fatima in aan cadaynteeda la aqbali karin, sababtoo ah maaha mid khuseysa. Xaqiiqooyinka kaliya ee khuseeya ee kiiskan waa in uu Cabdullaahi ahaa 15 xiligii iibka, iyo in Fatima ay ogayd taas. Jiritaanka mulkiyad been abuur ahi ma aha mid khuseysa kiiskan.

Marka la ay GKHDH miisaamayso cadaynta, waa in ay tixgelisaa kuwan soo socda, iyo khuseeynteeda khilaafka:

- Jiritaanka mulkiyad uun, heshiis iibin ah ama cadayn kale oo dokumenti ah.
- Maragfurada dhinacyada.
- Cadaynta ay bixiyee kuwa yaqaan dhinacyada ee ku nool degaanka.
- Macluumaadka la ururiyey xiligii lagu guda jiray booqashada dhulka.
- Dokumentiyo dadweynaha sida jaraa'idada.
- Cadaynta sawirada.
- Xidhiidhada inta lagu jiray iyo horuseedida khilaafka, oo ay ku jiraan fariimaha qoraalka ah, emailo iyo isdhexgalka warbaahinta bulshada.

Miisaamidda cadaymuhu waa arin ay go'aaminayso GKHDH oo kiis kiis kusalaysan.

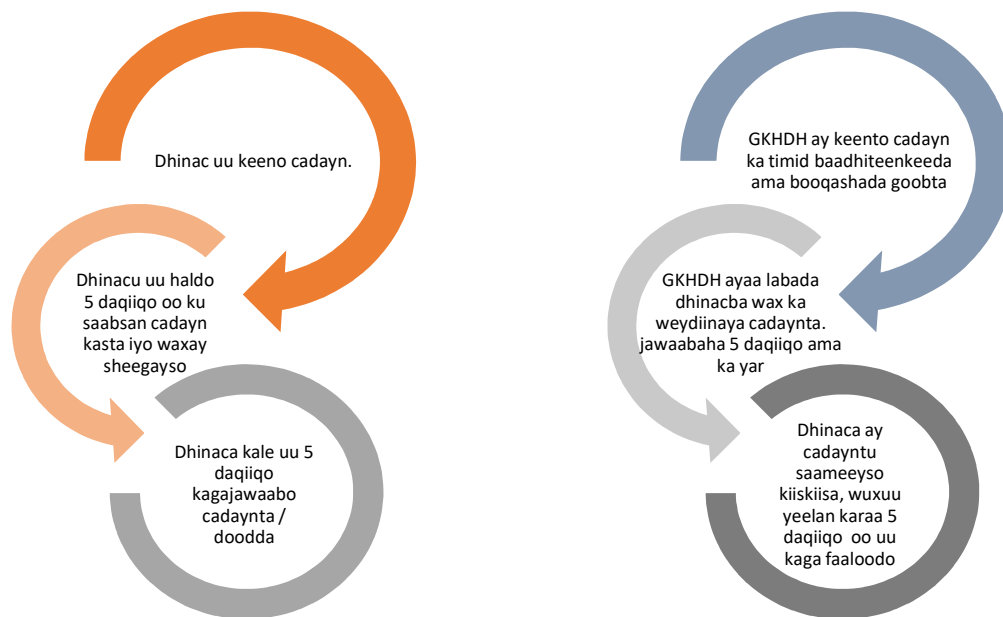
Qaar ka mid ah GKHDH ayaa miisaanka ugu badan saara jiritaanka mulkiyada ama heshiiska iibka. Inkastoo dokumentiyadani ay muhiim yihiin, hadii mid ka mid ah dhinacyadu ku andacoodo in ay been abuur yihiin ama ay bixisay wakaalad dawladeed oo aan go'aamin ama awoodinba in ay go'aamiso mulkiilaha sharciga ah ee leh dhulka, *in ay jirto ma aha aragti u xaglinaysa cidda leh mulkiyada ama iibsaha ku qoran heshiishka*. GKHDH waa in ay si taxadar leh u tixgelisaa dhamaan cadaymaha kale si loo go'aamiyo miisaanka la siinayo dokumentiga duruufahan. Duruufaha qaarkood, mulkiyada waxa laga yaabaa in la cadeeyo in si buuxda ay u tahay wax aan khuseeynba.

VI. Dhegaysiga labaad

Ujeedada dhageysiga labaad waa in la tixgeliyo cadaynta dheeraadka ah ee ay keeneen cidda iskhilaafsan, dhinacyada sadexaad, kuwa ay ogaadeen GKHDH ama ay soo uruuriyeen kadib booqashadii goobta. Ma aha in lagu celiyo doodaha ama cadaynta laga sameeyay dhegaysigii kowaad.

Kadib dhegaysigan, dhinacii keenay cadaynta cusub waa in ay soo bandhigtaa oo sharaxdaa cadaymaha doodna ka samaysaa waxa ay cadayntu cadaynayso. Codsaduhu waa in uu bilaabo, oo uu ku xigo la dacweeyuhu, oo uu ku sii xigo dhinaca sadexaad. Qofka soo bandhigaya cadayntaa waa in aanu haysan wax ka badan shan daqiiqo si uu u sharaxo oo uu u doodo qayb kasta oo cadeynta ah. Dhinaca kiiskoodu ay waxyeelaysay cadayntu waa in uu helaan shan daqiiqo si ay uga jawaabaan cadaymaha iyo doodaha. Xubnaha GKHDH waxay waydiin karaan wixii su'aalo dabagal ah labada dhinacba.

Hadii GKHDH laftigeedu ay keento cadaynta, ayadoo ay sabab u tahay baadhiitaano ay sameeyeen xubnaheedu ama ka dib natijadii booqashada goobta, waa in xubin ka mid ah GKHDH ay sharaxdo cadaynta dabadeedna weydii labada dhinac in ay ka jawaabaan su'aalo gaar ah oo ku saabsan cadaynta. Waa in ay mid waliba oo iyaga ka mid ah la siiyaa fursad ay ku sameeyaan faalo ku saabsan cadaynta dhaawacaysa kiiskooda.

Kadib dhegaysiga labaad, waa in GKHDH ay go'aankeeda ku soo saartaa 30 maalmood gudahood.

VII. Gabagabaynta dhegaysiga iyo go'aanka GKHDH

Marka la soo gabagabeynayo dhegaysiga kiiska iyo ka dib marka la tixgeliyo dhamaan cadaymaha, waa in kooxda GKHDH ay dib u dhigaan dhegaysiga. Kadib marka dib loo dhigo dhegaysiga, waa in GKHDH ay go'aankooda ku soo saaraan 30 maalmood gudahood. Go'aanka GKHDH wuxuu noqonayaa dhanka ay u bataan xubnaha kooxda GKHDH waana in dhamaan xubnaha kooxdu ay saxeexdaa go'aanka.

Kooxda GKHDH waa in ay dhegaysi dadwayne dhinacyada ugu akhridaa go'aankeeda isla markaana siisaa nuqul ka mid ah go'aanka marka la codsado.

Sida ku xusan Qodobka 29aad Go'aannada GKHDH waa in ay noqdaan kuwo qoran ayna ku jiraan macluumaadka soo socda:

- Nambarka tixraaca kiiska.
- Taariikhda go'aanka.
- Dhinacyada iskhilaafsan.
- Soo koobidda xaqiiqooyinka kiiska oo ay ku jirto calaamad muujinaysa arinta / arimaha khilaafka.

- Sababaha go'aanka, oo ay ku jiraan macluumaadka ama cadaynta la tixgeliyey la iskuna haleeyay.
- Ogeysiinta labada dhinac in ay xaq u leeyihiin rafcaanka iyo sharciyan wakhtiga kama dambeysta ah ee qoran ee la qaadan karo rafcaanka.
- Magaca xubnaha Gudiga Gudiga iyo saxiixyadooda, iyo
- Kadib marka ay GKHDH soo saaraan go'aankooda, hadii dhinacna aanu 30 maalmood gudahood ku qaadan rafcaan, waxa kiiska loo tixgelinayaa in la xaliyay GKHDH waxay hore ugu sii soconaysaa fulinta go'aankeeda.

5. Gaadhista iyo Qorista Go'aannada

I. Habka Go'aan Qaadashada

Inkastoo aanay jirin hab ama habraac go'aan qaadasho gaar ah oo lagu sheegay xeerka wax laga bedelay, waxa Gudiga lagula talinayaa in wadaan dacwadaha xalinta khilaafka iyagoo qaadaya talaabooyinka soo socda:

- a. Aqoonsiga arinka / arimaha ugu weyn ee khilaafka

Su'aalaha hagaya

- Waa maxay arintu ama arimaha la iskukhilaafsanyahay ee ay tahay in Gudigu go'aamiso oo go'aan ka gaadho?
- Miyay ahayd sheegasho lahaansho?
- Miyay khusaysaa haysasho?
- Miyay khusaysaa xuduud, khariiadayn, ama arin dhul qorshayn?
- Miyay khusaysaa iibista ama wareejinta mulkiyadda

Muujiinta arinta saxda ah ee khilaafku wuxuu u suurtagelinayaa Gudiga in ay si sahlan u aqoonsato cadaynta khuseeysa si loo go'aamiyo khilaafka loogana fogaado in wakhti lagu khasaariyay tixgelinta cadaymo aan khusayn kiiska.

Kadib marka ay muujiso arinta / arimaha khilaafka, Gudigu waa in ay go'aamiso dhinaca uu saaranyahay culayska cadayntu, taa oo ah, dhinacee ayay tahay in ay cadayso ama beeniso arinta / arimaha la sheegtay ee kiiska. Inta badan, codsadaha ayay tahay in uu cadeeyo kiiskooda. Marka cadayn la rumaysan karo uu bixiyo codsadu, waxa laga yaabaa in ay tahay in la dacweeyuhu uu keeno cadayn dheeraad ah oo ku lid ah ama yaraynaysa cadaymaha uu keenay codsadu.

- b. Dib u eegida dhamaan cadaymaha oo ay ku jiraan maragfurka markhaatiga ee la keenay ama la helay ee la xidhiidha kiiska

GKHDH markay dib u eegayso cadaymaha la helay waa in ay go'aamisaa khuseeynta cadaynta ee arinka ama arimaha ay isku khilaafsanyihiin dhinacyadu. GKHDH sidoo kale waa in ay

tixgelisaa aqbalaadaha qayb kasta oo cadayn ah oo lagu soo gudbiyey marxaladan. Wixii mawduucan ku saabsan, fadlan ka akhri **Qaybta II "Heerka Cadaynta"** ee hoose.

c. Tixgelinta cadaynta ee xaaladda arinka / arimaha ee khilaafka

Marka la aqoonsado cadaymaha khuseeya iyo kuwa la aqbali karo, waa in Gudigu waa in ay u tixgeliso cadaytaas xaaladda arinka / arimaha la isku khilaafsanyahay. Hawsha Gudigu waa in ay goaamisaa in cadaymaha ay ogaatay uu ku filanyahay in lagu cadeeyo ama beeniyo arinka / arimaha la isku khilaafsanyahay. Waa in Gudigu go'aan ka gaadho in dhinaca uu saaranyahay culayska cadayntu uu keenay cadaymo ku filan si uu u cadeeyo ama u beeniyo arinka / arimaha la isku khilaafsanyahay. Wixii mawduucan ku saabsan, fadlan ka akhri **Qaybta II "Heerka Cadaynta"** ee hoose.

d. Gaadhidda Go'aanka

GKHDH waa in in ay go'aan ka gaadho khilaafka taas oo ku saleysan cadaynta la hayo. Tan waa in lagu sameeyo kuna salaysnaataa kiis kiis. Wixii mawduucan ku saabsan, fadlan ka akhri **Qaybta II "Heerka Cadaynta"** ee hoose.

e. Sababaynta

Si loo hubiyo in ay go'aamadeedu ay u hogaansanyihiin mabaadi`da lagu koobay xeerka wax laga bedelay, waxa GKHDH looga baahanyahay in ay bixiso sababaha ay u gaadhay go'aankeeda ee hoos yimaada `d` ee xaga sare.. Si tan loo sameeyo, Gudigu waxay koobi doonaan arinka / arimaha la isku khilaafsanyahay ee kiisaska ee ay u qaabeysay cadaynta loo soo gudbiyay. Sidaa darted, waa in ay sababaysaa go'aankeeda iyadoo loo marayo isku xidhnaanta ka dhaxaysa arimaha iyo cadaymaha la helay.

f. Doodad iyo codeynta

Kadib marka la qabto dhamaan hawlaha kor ku xusan, waa in GKHDH ay u xilsaaraan mid ka mid ah xubnahooda si uu u diyaariyo go'aan qabyo qoraal ah.. Go'aanka qabyada ahi waa in uu ka tarjumaa dhamaan hawlaha la qabtay ee hoos yimaada talaabooyinka kor ku xusan una hogaansantaa nidaamka qorista go'aanka ee lagu qoray Xeerka waxa laga bedelay. Dabadeed waa in qabyo qoraalka loo soo gudbiyo kooxda gudiga si ay uga doodaan.

Markaa laga doodayo go'aanka, xubin kasta oo kooxda Gudiga ka mid ahba waxa ku waajib ah in ay u dhaqmaan si waafaqsan mabaadi'da aasaasiga ah ee dhexdhexaadnimada iyo cadaaladda si loo hubiyo in ay bixiyaan go'aan cadaalad ah. Kadib doodda, xubnaha kooxda gudigu waa in ay codeeyaan oo qaataan go'aanka aqlabiyadda.

II. Heerka cadaynta

Ma jiro heerka cadaynta ee go'aan qaadashada GKHDH.

Heerka cadaynta

'Heerka cadaynta' waxa loola jeedaa heerka saxda ah iyo heerka cadaynta loo baahanyahay si loo cadeeyo cadaynta xaqiiq khaas ah. Tusaale ahaan, dacwadaha dambiyada heerku waa cadayn shaki la'aan. Dacwadaha madaniga ahna, cadaynta dheelitirka ixtimaalka ayaa loo baahanyahay.

Xubnaha GKHDH uma baahna in ay raacaan heer gaar ah sida 'shaki la'aan' ama 'dheelitirka ixtimaalka'. Waxay uun u baahanyihiin in ay ku qancaan in xaqiiqo la xaqiijiyay. laakiinse, waa in natiijooyinkoodu ay ahaato macquul. Tan macnaheedu waa in qof kasta oo caadi ah, oo aan lahayn dareen shakhsi laakiin xaqiiqda eegaya in uu isla go'aanka ka gaadhi karo isla xaqiiqooyinka. Hadii go'aanku yahay mid aan macquul ahayn, qofka uu xukunku ku dhacay wuu kaga doodi karaa Maxkamadda Sare ee Puntland.

III. Qorista Go'aannada Gudiga

Sida ku cad Qodobka 49 (5) ee Xeerka wax laga bedelay, waa in go'aanka qoraalka ah ee kooxda Gudigu ay ku jirtaa macluumaadka soo socda:

- a) Nambarka tixraaca kiiska ee khilaafka
- b) Taariikhda go'aanka.
- c) Dhinacyada iskhilaafsan.
- d) Soo koobidda xaqiiqooyinka kiiska oo ay ku jirto calaamad muujinaysa arinta / arimaha khilaafka.
- e) Sababaha Go'aanka, oo ay ku jiraan macluumaadka ama cadaynta la tixgeliyey la iskuna haleeyay.
- f) Go'aannada xubinta Gudiga.
- g) Ogeysiinta labada dhinac in ay xaq u leeyihiin rafcaanka iyo shariyan waqtiga kama dambeysta ah ee qoran ee la qaadan karo rafcaanka.
- h) Magaca xubnaha Gudiga Gudiga iyo saxiixyadooda, iyo
- i) Shaambadda Gudiga.

Ka dib marka ay qorto go'aankeeda khilaafka ee ay dhegaysatay, waxa kooxda Gudiga looga baahanyahay in ay dhinacyada iskhilaafsan fadhi dhegaysi dadwayne ugu akhriyaan go'aanka oo ay dhinacyada siiyaan nuqul ka mid ah go'aanka marka la codsado sida ku xusan Qodobka 29aad (4) ee xeerka wax laga bedelay. Kadib marka ay GKHDH soo saaraan go'aankooda, hadii dhinacna aanu 30 maalmood gudahood ku qaadan rafcaan, waxa kiiska loo tixgelinayaa in la xaliyay GKHDH waxay hore ugu sii soconaysaa fulinta go'aankeeda.

IV. Hirgelinta Go'aannada

Si loo hirgeliyo go'aanka, waa in xoghaynta GKHDH uu nuqulka go'aanka qoraalka ah siiyaa maxkamadda darajada kowaad waana in uu qoraal ahaan kaga codsado in ay Maxkamadu qaado talaabada lagama maarmaanka u ah fulinta go'aanka.